

Схиигуман Сава

Покушај грађења хришћанског погледа на свет (Пут према савршеној радости)

Неколико речи о аутору

Схиигуман Сава (у свету Николај Михајлович Остапенко) монах Успенског Псково-Печерског манастира, рођен је 6. децембра 1898. године у Кубању, у козачком селу Новоминску, у сељачкој породици. 1911. године завршио је два разреда школе Министарства за народну просвету. 1916. године почео је да служи војску, а од 1917. до 1923. године био је у Црвеној Армији. 1923. године у Москви је завршио Војну инжењерску школу и стекао звање војног техничара, а 1932. године грађевинску школу после чега је радио као грађевински инжењер. 1948. године након завршетка Московске средње богословске школе, био је примљен у братство Тројице-Сергијеве Лавре. На дан спомена на великомученика Димитрија Мироточивог, Солунског чудотворца - 8. новембра, намесник Лавре, архимандрит Јован (касније митрополит Псковски и Порховски) извршио је његов постриг у мантију кад је добио име у част преподобног Саве Сторожевског. 1949. године Његова Светост патријарх Алексије рукоположио га је за јерођакона, а 1950. године – за јеромонаха. Од 1950. до 1952. године јеромонах Сава је био економ Свето-Троицке Сергијеве Лавре. 1955. године по декрету Његове Светости патријарха Алексија упућен је у Псково-Печерски манастир. Од 1955. до 1957. године био је намесник манастира.

У обитељи је јеромонах Сава уживао љубав и поштовање братије и ходочасника. За свакога је налазио реч поздрава и утехе.

1958. године удостојен је чина игумана и убрзо – крста с украсима. Од 1958. до 1960. године игуман Сава је био настојатељ Казанског храма у граду Велике Луке у Псковској области. Служио је ревностно. Храм је поправљен у то време. При повратку у манастир имао је чреду као свештенослужитељ, учествовао је у домаћим пословима, посебно онима који су били везани за радове не рестаурацији фресака у Михајловској цркви и другим храмовима манастира.

16. августа 1973. године намесник манастира архимандрит Алипије је по благослову митрополита Псковског и Порховског Јована, извршио постриг игумана Саве у схиму с именом у част преподобног Саве Освећеног.

Цео живот схиигумана Саве представља изузетно поучан образац хришћанског подвижништва, ватрене вере у Бога и самопожртвоване љубави према ближњима.

Старац схиигуман Сава се упокојио 27. јула 1988. године. Опојан је 30. јула у Сретенском храму у присуству мноштва верника.

У завештању, које је сачинио 1977. године схиигуман Сава пише: “Старост и болести предсказују ми близак крај, моје пресељење из пролазног живота у вечни. У други свет прелазим с надом на помиловање заступништвом Пресвете Богородице и свих светих. За своје највише служење сматрао сам да будем слуга свих православних хришћана. Уистину, вољени оци и браћо у Христу, није у мом срцу било, нити има, љутње према било коме од вас. Свима с љубављу опрашгам све, опростите и ви мени недостојном, који вас искрено волим. Молим вас, покажите и љубав према мени, не лишите ме последњег доброг дела – ваших светих молитава Господу за мене. Уколико стекнем смелост у Господа, надам се да ћу се заступати пред Њим за све вас, а посебно за оне који ме буду помињали у молитвама.”

Клирици из Москве, Лењинграда, Псковске области и других места дошли су у Псково-Печерски манастир да се опросте с покојником. С намесником архимандритом Гаврилом служили су Божанствену Литургију и затим су учествовали у парастосу схиигуману Сави. Ковчег с телом је ношен око манастирског Успенског трга, уз појање ирмоса “Помоћник и Покровитељ” након чега је положен у Богом саздане пећине, код подземног храма у част Васкрсења Христовог.

Благочестивом другу Д.
Радујем се твојој жељи да свој живот посветиш Богу. У Богу је апсолутна и истинска
лепота и радост. На твоју молбу шаљем ти књигу “Покушај грађења хришћанског
погледа на свет”.

С љубављу у Христу
твој друг и богомољац
+ схиигуман Сава

ПОКУШАЈ ГРАЂЕЊА ХРИШЋАНСКОГ ПОГЛЕДА НА СВЕТ (Пут према савршеној радости)

Људска душа

Душа је твар умна, велика и чудесна,
препуна лепоте, подобије и образ Божји.
(Прп. Макарије Велики)

Од свих вредности које човек поседује једна је неупоредиво драгоценија од
других – то је људска душа.

Душа је образ Божји, који је нацртао Сам Бог. Она је дух. Она је слободна и
бесмртна и треба да буде чиста, светла и препуна љубави као образ Божји.

Напори хришћанина пре свега треба да буду усмерени на проучавање своје
душе, “на спознавање самог себе”. И онима који буду следили овај правац биће лакше
да достигну главни циљ свог живота: стицање Духа Светог и кроз то - преображај своје
душе, њено уподобљење Богу.

Од степена самоспознаје зависи и то како човек поима оно што га окружује.
“Кроз усмереност људског духа према унутра, ка себи, и ум се затим усмерава ка Богу
одвраћајући се од бесконачног мноштва манифестација света и свом силом се окреће ка
Богу, те пребивајући у Богу, види и себе, и читав свет” (схиархимандрит Софроније).

Душа и тело

Само људска душа је вечна и због тога је једино она потпуно реална;
савременом материјалном свету ће неминовно доћи крај: “Земља и сва дела на њој ће
изгорети,” каже Свето Писмо.

Дакле, тело је наш друг, али је овај друг ипак “магарац”. Треба имати у виду
његов карактер, каприце, тврдоглавост, нискост стремљења да би се човек сачувао од
њих. Пробајте да распустите тело (“магарца”), да га навикнете на самовољу, и оно ће
само пожелети да господари вама. Захтеваће сувишну количину раскошне хране и
досађиваће вам подсећањем на задовољење својих животињских потреба. Угојено тело
је непријатељ, а не друг човека.

Св.прав. Јован Кронштатски каже: “Управо ово тело, које ми толико мазимо,
тетошимо, наслађујемо, украшавамо, јесте непријатељ наше душе, веома покварен и
опасан. Оно се непрестано противи љубави Божијој, вољи Божијој, и тврдоглаво
покушава да испуни своју вољу готово увек, осим у ретким случајевима кад му Господ
Бог постави препреку по Свом благом Промислу. Не храни пристрасно тело своје, не
мази га, не тетоши га и не јачај га тиме против духа. Иначе му оно неће дати да устане
и постане снажан.

Дух ће бити заробљеник тела. Тело увек треба разапињати са страстима и похотама, а не мазити, треба га умртвљивати постом, бдењем, молитвом и радом.”

Аскетизам – поробљавање тела духу омогућава да се у великом степену ублаже прохтеви тела и да још пре његове смрти душа у извесној мери постане заједничарка у животу духа.

Уколико човек не умре за тело живећи духом, он не може да васкрсне душом (прп. Варсануфије Велики).

Дакле, хришћанин треба да пази на тело, али неупоредиво више мора да пази на бесмртну душу.

Душа је дете бесмртности, незаштићено и жалосно у условима света који нас окружује. Како душу треба привијати уз своје груди и уз своје срце! Како је треба волети, њу, која је предвиђена за вечни живот! О, како треба с ње чистити чак и најмању мрљицу!

Ум, или разум

А ми имамо ум Христов.
(1 Кор. 2, 16)

Треба разликовати три облика испољавања, или условно, три врсте ума.

1. врста – “инстинктивни” разум који поседују и животиње и у складу с којим живе духовно неразвијени људи – дивљаци. Он се бави искључиво задовољавањем телесних потреба. Он може бити добро развијен и тада се назива лукавством, препреденошћу.

2. врста ума јесте ум логике и науке. Њега животиње не поседују. Уз његову помоћ човек гради науку, одвија се технички напредак. Господ га је дао човеку како би он поимао Његову творевину и премудрост Самог Творца. Овим умом је човечанство зачарано, поноси се њиме и сматра да ће он једног дана довести читаво човечанство до среће.

Овај ум није савршен, о чему сведочи пример философије, чије су теорије непостојане и противречне.

3. врста ума представља најдрагоценији дар који је дат човечанству, условно ћемо га назвати благодатним разумом. “Душа има свој, дубљи разум, интуицију, унутрашњи доживљај истине” (митрополит Венијамин).

Благодатним разумом човек поима постојање Бога – Творца света, Његову непојамну премудрост, Промисао и Љубав према Својој творевини, везу света с Божанством, сврсисходност свих природних закона и законитост догађаја у судбини целог човечанства, народа и појединих личности.

Само благодатни разум вере може да појми хармонију света и неизрециву лепоту Самог Божанства и да помири у души привидне противречности и недоумице пред којима је ум науке и логике немоћан. Њега не смућују антиномије као што је јединство Бога уз постојање тројичности Лица, јединство Бога и човека у Христу, спојивост човекове слободне воље и предодређеност његове судбине у Богу, јединство Божије праведности и Божијег милосрђа.

Само људским разумом Дух Божји не може бити појмљен. Он је доступан једино пуноћи људског духа, након осењивања благодаћу. Покушај да се продре у област вере и њене тајне само светиљком разума, без благодати, представља дрскост у очима хришћанина. Само сила коју дарује Дух Божји може да га узнесе у оне недоступне висине, у којима се јавља Божанство.

Овај облик спознаје, за разлику од првих облика ума, свети апостоли су називали мудрошћу. Ум који је умро за своје мудровање постаје спроводник тајни Божјих и Његове свесвете воље.

Људски ум и благодатни разум се веома често налазе у противречности. Заповест једног се не поклапа са жељама другог.

Старац Силуан је сматрао да “зло увек делује уз помоћ преваре, скривајући се иза добра, а добру за његово постојање није потребна помоћ зла и зато тамо где се појављују лукавство, лаж и насиље почиње област туђа Христовом духу.”

Добро се не постиже злим средствима, и “циљ не оправдава средства”. Добро, које није добром учињено (које је учињено злим средствима), - није добро. То нам је завет од апостола и светих отаца.

Мисли

...што год је истинито, што год је поштено, што год је праведно,
што год је чисто, што год је достојно љубави,
што год је на добру гласу, било која врлина,
било што похвале достојно, то мислите.
(Фил. 4, 8)

Шта је извор мисли? Углавном су то жеље срца. Кад влада први облик ума мисли ће бити усмерене на телесне потребе; уколико се развија други облик ума човеком ће владати разумска интересовања према науци и уметности. Уколико постоји благодатни разум (трећи облик ума) мисли ће се углавном дотичати духовне области: религије, покајања итд.

Што је човек удаљенији од Бога тим је више раздробљено његово мишљење и тим су немирнија његова душевна осећања. Што је човек ближи Богу тим је ужи круг његових мисли, тим више се усредсређује на једну бестрасну мисао – то је посебно знање или осећање ума. Овај суштаствени моменат у аскетској уметности представља “чување ума” (навикавање на то да се ум не препушта испразности света и утисцима које му намеће спољашњост).

Најважније у чувању ума јесте сећање на Бога. Оно што се дешава с рибом извађеном из воде дешава се и с умом, који је напустио сећање на Бога и лута по сећањима света овог.

Извор мисли у знатној мери представља и космички онострани свет – свет духова. Ово потврђује и Јеванђеље: “...ђаво... бјеше метнуо у срце Јуди Симонову Искаротском да га изда” (Јн. 13, 2).

Кад је светитељ Јован Златоуст три дана писао тумачење посланице апостола Павла, келејник светитеља – Прокл, је видео како изнад светитеља Јована стоји апостол Павле и шапуће свецу на ухо своје мисли. И због тога ауторство тумачења не треба приписивати само светитељу Јовану Златоусту.

Многе мисли које нам падају на памет, понекад неочекиване, бивају од Бога, анђела, светих, или од наших невидљивих непријатеља – слугу сатане. Због тога свети оци саветују да разаберемо одакле нам долазе мисли – од анђела или од лукавог. Има мисли људских, анђеоских и демонских – из три извора. Демонске помисли се састоје од страсти, пристрасности, мржње, злопамћења, осуђивања.

Анђеоска помисао је бестрасно виђење ствари, да се ум не би узносио и понижавао, да се не би препуштао неразумној везаности за нешто, да не би водио бригу о многим стварима.

Прп. Серафим је сматрао да је од Бога само прва мисао која се појави у његовој глави. Прп. Варсануфије Велики пише: “Кроз мене, најмањег, говори ти Бог.”

Старац Зосима из Тројице-Сергијеве Лавре каже: “Дешава ми се да понекад трепетно и са страхом у себи осећам силу и глас Божји. Знам да људе понекад заболи моја реч, а да их Бог понекад теши мојом речју, међутим, дужан сам да говорим оно што ми Бог да. Сад више не говорим ништа своје, ништа. И остварује се реч Божија, зато што је она истина и живот.”

Наравно, о примању мисли од Бога и анђела могли су да говоре само свети подвижници побожности. На људе који се налазе у стадијуму очишћења утичу и анђели и лукави дух. Обично не обраћамо пажњу на то одакле се појавила нова мисао, због чега се родила жеља. А тако је важно то схватити и дефинисати: да ли је дошло с десне стране – од Анђела-Чувара или с леве – од лукавог духа.

Помисли које потичу од демона испуњене су смућењем и тугом.

Помисао од Бога долази тихо и с радошћу.

Добар Анђео је тих, скроман, кротак, миран. Он улива чистоту, правичност, целомудреност, нежност, снисходљивост, љубав и побожност.

Зао анђео је злобан, гневљив, неразуман.

Способност разликовања мисли јесте удео људи који су већ зрели у духовном животу.

Схимонах Силуан пише: “Љубав према земаљском опустошава душу, и она тада бива мрзоволна, дивља и не жели да се моли Богу. А враг видећи да душа није у Богу, колеба је, слободно јој убацује у ум оно што жели, и тера душу од једних помисли на друге.”

“Борбу с помислима Господ прима као мучеништво” (прп. Варсануфије Велики).

Онај ко је стекао непрестану молитву нема времена ни да помисли на било шта земаљско. Непрестана молитва штити човека од утицаја тамних сила сатане.

У појединим случајевима, кад нам је потребно брзо да нађемо тачно решење, треба усрдно, пажљиво, од свег срца да замолимо Анђела Чувара да нам притекне у помоћ и покаже правилне мисли. А кад добијемо оно што смо тражили, наравно, треба у мислима да му се захвалимо.

Душа је невеста Христова. И као што тело треба чувати од видљивог греха тако и душу и ум треба чувати од рђавих помисли.

Грешна мисао, која је наметнута споља и која не наилази на саосећање код човека не сматра се грехом.

У једном манастиру је живео монах код којег су приметили чудан обичај. Кад је негде ишао сам често се окретао на леву страну и полугласно говорио: “Одричем се”. То се он одрицао мисли које му је наметао сатана, али које њему нису биле угодне.

“Не желим да одговарам за туђе мисли,” објашњавао је монасима и иноцима.

Мудро је поступао пресецајући ток прилога речју “одричем се”.

Срећан је онај чије мисли не маштају. За случајне мисли нисмо одговорни, али за жеље носимо одговорност.

Архиепископ Јован пише: “Једна влас помисли, танка као паучина, човеку може да закљони читаво небо.”

Св.прав. Јован Кронштатски пише: “Човекове мисли имају изузетно јак утицај на стање и расположење његовог срца и на његова дејства.”

Схиархимандрит Софроније
о борби с помислима

Немојмо мислити да у извесној мери владамо својим мислима. Ми смо у тешком ропству код њих. И ако бисмо желели да владамо њима као што су њима владали свети подвижници одмах бисмо учили своју немоћ и велике тешкоће које су они савладавали.

Подвижник је делатељ умног тиховања. Он ступа у борбу с помислима.

Примајући душом страсну помисао, која је веома често резултат демонског утицаја, човек постаје оруђе дејства злих духова.

Старац Зосима је саветовао да се овако молимо: “Господе, Сам у мени живи, Сам говори, Сам делуј.”

Има случајева кад хришћанин бива подвргнут нападима хулних мисли. Један инок је то испричао старцу.

“Не бој се, чедо, ниси крив за помисли. Сву кривицу за ове мисли преузимам на себе. За то је крив ђаво,” рече старац. И инок осети велико олакшање.

Најделотворније средство у борби против помисли јесте често причешћивање Светим Христовим Тајнама.

Један инок каже: “Када долазе хулне помисли ја творим Исусову молитву. Тако сам се и навикао на њу.”

Срце

Сердце чисто созижди во мње, Боже.
(Псалам 50.)

...из срца излазе зле помисли.
(Мт. 15, 19)

На недокучив начин је физичко срце човека везано за сва осећања његове душе. О овој тесној вези сведоче Свето Писмо и свети оци, као и представници науке.

Господ каже: “...Где је благо ваше, тамо ће бити и срце ваше” (Мт. 6, 21) и “Нека се не збуњује срце ваше...” (Јн. 14, 1).

Прп. Макарије Велики пише: “Срце управља целим организмом и кад благодат заузме све поре срца она влада свим помислима и удовима, јер су тамо ум и све помисли душевне.”

Ако Господ посећује човека, опет је срце Његово станиште.

Прп. Јефрем Сиријски нам каже: “Онај Ко је недоступан сваком уму улази у срце и обитава у њему. Скривени од огњеликих Анђела налази се у срцу. Земља не може да издржи Његове стопе, а чисто срце Га носи у себи.” Зато је прп. Нил Синајски рекао: “Срце сваког од нас је домаћа црква.”

Дакле, физичко срце човека, тачније, нервни чвор срца представља место на којем се човекова душа тајанствено додирује с његовим телом. Тако је настао појам о “душевном срцу” као центру свих спољашњих психичких манифестација душе. И због тога срце карактерише стање човекове душе, одређује његову вредност, његову духовну висину или његово ниско стање.

Господ каже: “Јер из срца излазе зле помисли, убиства, прељубе, блуд, крађе, лажна свједочења, хуле” (Мт. 15, 19).

Оно за шта је везано човеково срце и према чему га вуче жеља јесте за њега бог.

“Разум (ум) је слуга срца,” каже мудри пастир, св.прав. Јован Кронштатски. Један философ потврђује: “Разум игра само улогу регулатора, диспечера.” Дакле, није разум, већ срце истински господар у човеку.

Ми често не желимо грех само по свом расуђивању, тј. по разуму. Међутим, наша осећања у неким случајевима бивају подстакнута на грех и тада нас јако нападају грешне помисли. Зато сам разум није у стању да победи страсти у нама.

Чисто срце је сасуд Светог Духа, то је божанство на земљи, то је светлост, срећа и радост за оне који га окружују, чак и ако је с овим срцем спојено образовање неугог човека. Након ублажавања срца и његов ум ће бити склон према истим жељама, које покушавају да се укорене у њему.

Осећање очишћеног срца је поузданији показатељ истине него закључци разума. Тако Лука и Клеопа који су ишли у Емаус нису могли разумом да препознају Христа, али их срце није преварило и горело је за време сусрета с Господом.

Апостол Павле пише: “Да би се схватио човек пре свега треба упознати његово срце. Међутим, није баш лако то учинити.”

Код савршених су “чула (читамо: срца) навиком извјежбана за разликовање добра и зла” (Јевр. 5, 14).

Истински хришћански живот тече тамо, у дубоком срцу, скривеном не само од туђих погледа већ и (у потпуности) од самог носиоца овог срца.

“Уђи у себе, пребивај у свом срцу, јер је тамо Бог,” каже преп. Јефрем Сирин.

Кад се ум сједини са срцем човек бива испуњен неизрецивом сладошћу и весељем.

Осећање милосрђа, љубав према истини, сиромаштво духа, кротост срца – све ово бесмртна душа преноси у вечност. То је онај “јелеј мудрих девојака”, који је недостајао њиховим лењим другарицама.

Земаљске страсти и пристрастности јесу она “пасива” која не даје човеку могућност да постане причесник светости. У Царство Небеско неће ући ништа нечисто (в. От. 21, 27).

Достигнућа ума овде немају важности. Врата Царства Небеског ће се широм отворити испред простодушног човека чистог срца, али могу бити чврсто затворена за научника светског гласа.

Кад постоји чистота срца може да се развије благодатни разум вере. Ум, што више бива очишћен од страсти постаје јачи у борби с помислима и постојанији у молитви и богомислију. А срце, ослобађајући се од страсти, све духовно почиње да види чистије, јасније – до поуздане уверености.

Дакле, срце је истински господар душе и за вечни живот има неупоредиво већи значај од разума. Само се у срцу рађа и живи Христова љубав.

“Знање надима, а љубав изграђује”; “...ако неко љуби Бога, тога је Бог познао” (1 Кор. 8, 1, 3).

Срце и вера

Може се веровати разумом, али је много веће веровати срцем. Веровати срцем значи поверовати у оно што нам говори наше срце, у то да оно ка чему стремимо и што желимо јесте несумњива истина.

Наше срце чезне за вечним животом, и ми у њега верујемо, верујемо да он почиње овде, на земљи и да се наставља након смрти и васкрсења. Разум се испољава у расуђивањима, аргументима, често у веома сложеним, дугачким контемплацијама ума.

А срце се изражава на другачији начин. Оно обично не изводи доказе, понекад му чак ни речи нису потребне. Његове одлуке су брзе. Кад је апостол Јован ушао у празан гроб Господњи “видео је и поверовао”.

Кад је дошла “пунота времена” Бог је код нас на земљу послао Свог Сина Који је људима објавио речи љубави о подвигу, о савршенству, о милосрђу, о вечном животу.

Јеванђељске речи су блиске нашем срцу. Потребно је само да се срце на њих одазове. И кад се одазове само ће постати судија свих наших поступака.

Апостол Јован, знајући ово својство нашег срца каже: "...ако нас осуђује срце, Бог је већи од срца нашег... Ако нас срце наше не осуђује, смјелост имамо пред Богом" (1 Јн. 3, 20-21).

Људска воља

...нека буде воља Твоја.
(Мт. 6, 10)

Воља није самостални елемент душе и појам воље је неодвојив од појма срца. Воља је "сила која уравнотежава" стремљења и жеље срца. Наша воља због тога има одлучујући значај у доживљају свега што нас окружује и његовом оцењивању. Као што пише о.Александар Јељчанинов, "ми свет видимо онаквим каквим га чини наша уобразиља, наша воља. И свако га види другачије, на свој начин, често стављајући у центар свог света ништавне ствари и не дајући нимало места ономе што је једино важно."

Човек је створен по образу и подобију Божијем – са слободном вољом. "Наша слобода је неодвојиви део образа Божијег," каже св.прав.Јован Кронштатски.

Архиепископ Јован пише: "Кад се људска воља чисти од зла све постаје дар, који потиче одозго." Тада све постаје испуњење жеља самог човека. Управо то је "Царство Божије, које је дошло у сили." Апостол каже: "...Ништа немамо, а све поседујемо" (в. 2 Кор. 6, 10).

Уједно, слобода човекове воље ни из далека није апсолутна.

Схиархимандрит Софроније нас упозорава: "Да сам у свему одреди своје битисање – јесте слобода Бога, човек нема овакву слободу."

Људску слободу везују: а) закони природе; б) телесне потребе; в) људи који га окружују и околности у којима се налази; г) Богом установљени унутрашњи закони, који му бивају саопштени кроз глас савести; д) утицај тамне силе на душу када човека напусти Божија благодат.

Епископ Игњатије Брјанчанинов тврди да је људска воља слободна готово само у избору добра и зла; у другим односима она је са свих страна ограничена.

Има људи јаке и људи слабе воље. Код јаких, код људи снажне воље "остатак слободе" је јаче изражен и они се упорно труде да у живот спроведу своја стремљења.

Постојање јаке воље код човека сједињено с упорношћу приликом остваривања одређених циљева јесте велики дар, многи таланти које је Бог даровао човеку. Мали број људи их поседује у довољној мери. Уколико притом човеков животни циљ представљају угађање Богу и стицање Светог Духа Божијег човек може да достигне висок ступањ светости. Један од таквих јарких примера јесте апостол Павле. И обрнуто, уколико је човеково срце сурово, гордо и ташто, а он поседује велику снагу воље постојање оваквог човека јесте свенародна несрећа. На пример, такви су Наполеон и Хитлер. Овакав ће бити и будући антихрист – посебна личност на крају света.

Епископ Михаил Таврички наша стремљења дели на пет сфера:

1. – чулно-материјалног живота;
2. – умног живота;
3. – уметности (свет слика и машгања);
4. – људских симпатија и састрадавања, у којој живе људи који имају добро срце;

5. – сфера живота духа, слободне вере, сфера молитве и богоопштења, сједињења душе с Богом.

После пада у грех огромна већина људских душа у својим стремљењима живи превасходно у најнижој сфери егоизма и чулности.

Човек који је мистички обдарен, који живи духовно, живи узвишеније и достојанственије него онај коме припада научни живот.

Духовни човек је заузет Богом и мало се бави световним пословима.

Сфера састрадавања јесте остатак Божјих дарова који су људском срцу дати у рају. Ова врлина се развија с препородом вере у човеку и његовог заједничарења у петој – највишој сфери.

Свт. Варсануфије Велики пише: “Свако добро дело које се не врши само из љубави према Богу, у којем примесу има и властита воља није чисто и Богу није пријатно.”

Старац Никодим Светогорац: “У овоме се састоји сва суштина наше невидљиве борбе.”

Човек добровољно може да се одрекне своје воље. На пример, монаси се потчињавају игуману, а ХРИШЋАНИ – ДУХОВНОМ ОЦУ.

Ово је добро умртвљење сопствене, грехом покварене воље; у човеку се оно одвија кроз старца, а у старцу – кроз уселење Светог Духа почиње да влада воља Самог Бога која је увек блага и савршена, ОНА ДУШУ ВОДИ ПРЕМА МИРУ И ПРЕМА САВРШЕНОЈ РАДОСТИ.

Свети старци једнодушно сматрају да је одрицање од сопствене воље апсолутно неопходан услов за спасење сопствене душе.

БЕЗНАДЕЖНА ЈЕ СУДБИНА НАДМЕНОГ ЧОВЕКА – који се узда у себе и не труди се да у свему тражи вољу Божију.

У човеку који се не уздржава, који је духовно мртав, воља је везана и покорена ђаволу-сатани. Воља не може да га се одлободи одмах, већ само у дуготрајном процесу покајања и усавршавања; за то су потребне многе године. Међутим, због усрдне побожности Господ може да скрати ово време.

УСТРЕМЉЕНОСТ НАШИХ ДУША (НАША ВОЉА) ЈЕСТЕ ОСНОВНИ КРИТЕРИЈУМ ПОДОБНОСТИ ДУША ЗА ЦАРСТВО НЕБЕСКО. Уколико су чак и узвишена стремљења душе била угушена на земљи и душа није могла да их оствари она ће се открити и показати на оном свету, где их неће ометати земаљске околности.

За победу над грехом уопште није довољно да човек просто не греши. Треба да престане да буде грешник.

Има седам најважнијих импулса који утичу на душу:

1. Телесне потребе.

2. Душевне склоности.

3. Разум или ум.

4. Утицај друштва.

5. Утицај ауторитета и ликова из књижевности.

6. Подстицај и утицај тамних сила.

7. Највиши разум и побуде потичу од Бога кроз Анђела Чуvara (савест и благодат).

Надомештање слабе људске воље и
разума Божијом благодаћу

...благодатју сте спасени (Еф. 2, 8).

Господи, послѣ благодат Твоју в помошч мње...
... ашче и ничтоже благо сотворих пред Тобоју,
но дажд ми по благодати Твојеј
положити начало благоје.
Господи, окропи в сердце мојем
росу благодати Твојеја.
(Молитва свт. Јована Златоуста)

Благодат је Бог који се осећа у срцу.
(Паскал)

Недовољност разума и људске воље, уколико душа тежи ка добру, може бити надомештена уз помоћ благодати Божије, која долази као последица покајања и молитве упућене Богу.

Св. Максим Исповедник каже: “Човек има два крила: слободу и врлину... Врлине нам даје Бог; Он их полаже у срце човека, а човеку припада “труд и зној”.

Често су разум и воља човека слаби, борба с грехом превазилази његове снаге, али кроз покајање, испуњавање заповести и молитву благодат јача његову вољу и он тада побеђује грех. Исто дејство има и молитва ближњих за њега.

Благодат Божија не долази само онима који је не траже. Човек не сме да покушава да је стекне на силу, али треба да се труди ради ње. Од првих тренутака кад човек почне да се приморава да иде тесним путем – благодат долази у помоћ. “Ако заповијести Моје одржите остаћете у љубави Мојој” (Јн. 15, 10). Овде човек као да треба да се попне на висину од пет километара, а има снаге само за километар. Нека се ипак осмели да крене: на сва остала четири километра узнеће га благодат Божија.

Схимонахиња Ардалиона каже: “Кад човек ради на свом унутрашњем човеку понекад осећа такву немоћ, недовољност свих спољашњих подвига, свих својих душевних сила, да сам више пута падала у очај и губила наду...

Свом немоћу своје душе била сам свесна да ни у себе, нити у било шта своје не могу да се уздам, да ми ништа неће помоћи у мом спасењу, да ништа неће спасити моју душу од сопствене нечистоте и несавршенства. Свим бићем верујем да Господ, само Господ и сила Његове благодати могу да ме спасу, могу да просвете, очисте и усаврше моју душу. И ова сила ће бити Његова сила, која делује у мени, а не моја, а ја и све моје заувек остајемо немоћни, беживотни, беспомоћни.”

У суштини, без помоћи Промисла Божијег човек уопште ништа добро не може да учини.

Може се рећи да је узрок већег или мањег дара ЧОВЕКОВ ОДГОВОР на дејство благодати, који Бог унапред зна.

Уколико је благодат мала човек у души осећа МИР и љубав према свима, ако је благодат већа, у души су присутни СВЕТЛОСТ и велика радост, а ако је још већа и ТЕЛО ОСЕЋА благодат Светог Духа.

Како стећи благодат

Старац Силуан: “Да би имао благодат човек мора бити уздржан у свему: у покретима, у речима, у гледању, у помислима, у храни... Буди послушан, не осуђуј и чувај ум и срце од рђавих помисли, и мисли: СВИ ЉУДИ СУ ДОБРИ, И ГОСПОД ИХ ВОЛИ. Због ових смиренних мисли благодат Светог Духа ће живети у теби и ти ћеш рећи: Милостив је Господ.”

Чувајте благодат Божију: с њом је лако живети, све се чини добро, по Богу, све је мило и радосно, душа је спокојна у Богу и као да ходи неким вртом у којем живе Господ и Мати Божија.

ГНЕВ, ТАШТИНА, УОБРАЖЕНОСТ, ОСУЂИВАЊЕ БЛИЖЊЕГ, ОДАГНАВАЈУ БЛАГОДАТ СВЕТОГ ДУХА.

Ево пута за хришћанина, који често пати од подвојености воље и нема снаге да следи своја узвишена стремљења.

Болести душе, грех, ропство душе
и дубина пада

...сви много гријешимо.
(Јак. 3, 2)

Човек је својим актом одбацивања Бога раскинуо везу између духовног и физичког света, и физички свет је заједно са собом потчинио ропству трулежности и смрти, заменивши законе љубави законима мржње и свеопштег непријатељства.

Прва последица греха било је слабљење човекове природе у сваком смислу. Ономоћали дух није могао да сачува своју владавину над душом и телом.

Кад је ономоћао унутрашње човек је пао и спољашње. Трудећи се у зноју лица свог морао је да ради за парче хлеба.

Међутим, обично су човекове духовне очи слепе и он не види како му душа умире. Он је роб својих навика и склоности које су се у њему учврстиле, те нема снаге да се ослободи њихове власти.

Св.прав. Јован Кронштатски каже: “И сам трептај срца у нестрпљивости је већ грех и унутрашње се кажњава истог часа.” Старац Алексеј Мечов грехом сматра и нестрпљиви покрет душе. А пошто ће се судити нашој души, а не телу, свака греховна мисао представља мрљу на одећи душе.

У погледу жеља душа не може имати оправдања. Она је слободна да жели добро или зло и да следи своје осећање за истином или лажју.

Бездан мисаоног греха лежи у дубини наше душе и у скривеним тежњама срца, скривеним од света, а најчешће и од нас самих, које Господ ипак види (скривена жеља ка самообожавању, скривено бунтовништво слуге који Бога осећа као јарам и противи Му се).

Св. Петар Дамаскин пише: “Наши грехови по броју премашују морски песак, а по својој тананости су као прашина, многима су непознати. Грех је овладао ливадама душе укључујући њене најскривеније одаје.”

Св.прав. Јован Кронштатски: “Нико нека не мисли да је грех нешто од мале важности; грех је страшно зло које душу убија и сада и у будућем веку.”

Колико дубоко грех пушта корење у срцу грешника и у читавом његовом бићу! Он грешнику даје свој вид којим он види ствари потпуно другачије него што оне јесу по својој суштини ПРИКАЗУЈУЋИ ИХ У НЕКАКВОМ ЗАМАМНОМ ОБЛИКУ.

По правилу, сви смо ми горди и веома високо ценимо себе, сваки успех у животу приписујемо својим заслугама и врлинама, задовољни смо собом, смејемо се туђим грешкама.

Свт. Филарет, митрополит Московски пише: “Кад човекова душа ври огњем Божанске жеље овај духовни огањ истовремено јој служи и као делатна сила и као заштитни панцир.”

Отшелник Диоки: “Онај чија душа није везана за Бога и којим влада било која страст постаје налик на животињу.”

Планови наше душе

1. Права гаранција нашег спасења јесте оно што је у нама од светог крштења, од тајни, од даха Светог Духа у нама.
2. Облак врлина, унакажених - као киселином, ташпином – наводно наша молитва, наша “праведност”.
3. Кишни облаци стварних грехова – то су они грехови којих се не сећамо, које себи лако прашгамо.
4. Дубоке, старе наслаге грехова – грехови, који се сливају с племенским греховима и греховима читавог човечанства.

Страсти

...а који су Христови, распеше тијело
са страстима и жељама.
(Гал. 5, 24)

Људска душа стално бива подвргнута утицају прилога, које намеће тамна сила – греховних мисли и жеља. Борба с прилозима није тако тешка; овде човек као да отера комарца и њега више нема. Међутим, ако се већ појавило спајање, уколико је “комарац” успео да забоду своју “жаоку” и ако је убо само срце, од човека се већ захтева извештај духовни напор приликом супротстављања искушењу. Још је опасније заробљавање. То је, по дефиницији светих отаца, насилно одвођење срца у ропство, задржавање у њему и на извештај начин његово сливање у један живот с предметом који га је заробио.

У том случају ће душа, уколико заробљавање постаје дуготрајно или се често понавља, уколико бива хронично, бити у стању страсти. Тако постоје следећи степеници којима грех улази у нас:

слика – прилог, интересовање – спајање, жеља – заробљавање, страст.

Извор порекла страсти јесте мрачна сила. Страсти су демони. Страст је врела, мутна, непромишљена, зла, силовита. Падајући под демонски утицај човек трпи пораз у погледу своје Богу подобне слободе и отпада од Божанског живота.

Кад се нека страсна помисао или слика учврсти у души човек постаје у извесној мери опседнут (у различитом степену, напетости и јачини).

Дакле, страсти су болести душе, чиреви демонског порекла, који уколико се јако развију, воде душу у духовну смрт. Кад је у стању страсти човек као да се налази у стању душевне опијености.

Свети оци наводе осам главних страсти: чревоугодије, блуд, среброљубље, унијније, гнев, таштину и гордост.

Чревоугодије и блуд су изопачења телесних потреба.

Светска туга вређа Духа Светог, помрачава разум и омета молитву. Не падајте у унијније ни у ком случају. Унијније је целат. Спасоносна је само туга због почињеног греха. Прп. Серафим Саровски је дивејевским сестрама заповедио да се највише боје унијнија и да од њега беже као од ватре. Нема ничег погубнијег од унијнија.

Гнев је, по речима светих отаца, пожар душе. Душа за време напада гнева није свесна да у свему што се дешава треба видети вољу Господњу, увек благу и савршену.

У борби с грехом је добро: прво – ћутање; друго – удаљавање од извора који подстиче на гнев; треће – молити за опроштај; четврто – у себи вапити Господу да умири срце.

Имаш право да се гневиш само на онога ко жели да те одвоји од Бога.

Почетни стадијум гнева је раздраженост, на коју обраћамо тако мало пажње. Међутим, она није опростива, јер се у то време налазимо у власти мрачне силе.

Најпогибелнија по човека и Богу најмрскија страст јесте гордост – постављање себе за кумира, сматрање себе изнад других, опијеност собом, својим врлинама, способностима, памећу и т.сл. Чим гордост завлада јадном душом, она као свирепи тиранин уништава читав град до темеља. С гордошћу је повезана страст таштине.

Како лечити страсти?

Свако противљење страсти слаби страст, а препуштање страсти је појачава.

Страсти се најпотпуније побеђују омивањем срца уз помоћ јаке молитве и подвига. Треба развијати врлине које су у супротности са страстима. На пример, ако се развије смирење угасиће се гордост, ако буде владала радост, неће бити места за тугу.

Исцељивање од страсти захтева дугогодишњу борбу. Један велики подвижник каже: “Требало ми је петнаест година да победим гнев.” Дакле, сви који крећу путем спасења треба да запамте не само да је тај пут узан, већ и то да могу проћи године пре него што буду приметни знаци искорењивања страсти.

Игуманија Арсенија каже: “Чистоту помисли и чистоту осећања није тешко стећи осамљивањем, читањем духовних књига и упражњавањем молитве.” Међутим, чистоту срца многи стичу смрћу, она представља скидање страсти с човека. Тамо, у грудима, постоји несхватљива тежина која гуши и гуши, која као зид стоји између душе и Господа. Овај зид може да сруши благодат Божија уз нашу одлучну борбу са страстима по заповестима Божјим. Треба разликовати чистоту ума и чистоту срца.

Чак ни мирна молитва још не служи као показатељ победе над страстима које су се угнездиле у срцу.

Бестрасност није у томе да човек не осећа страсти, већ се састоји у томе да их не прима у себе.

Страсти муче душу. Оне су највише рђаве због тога што души не дају да постане причесница блаженства, што заправо представља сједињење душе с Христом.

И само добро није максимум стремљења душе: мир душе је само Бог.

Пристрасност

...не дам да ишта овлада мноме.

(1 Кор. 6, 12)

Пристрасности треба разликовати од страсти.

Сатана стално напада људске душе; циљ његових напора јесте удаљавање душе од Бога и он то чини свим њему приступачним средствима. Он се труди да у себи подигнемо кумир КОЈЕМ БИСМО УМЕСТО БОГА ДАЛИ СВОЈЕ СРЦЕ, О КОЈЕМ БИСМО СТАЛНО РАЗМИШЉАЛИ. Због тога нас вара – богатством, славом, влашћу, ПРИСТРАСНОШЋУ према људима, животињама, стварима, наукама, уметности, књижевности, поезији, спорту итд. О.Александар Јељчанинов пише: “Тајанствена сфера уметности је тако привлачна, међутим, њене уобичајене црте су: егоизам, гордост, шкртост, слава.”

На пример, пристрасност (не Христова љубав) према деци или ближњима може да доведе до одрицања од Бога.

ПОСТОЈИ ПРИСТРАСНОСТ И ПРЕМА ДОБРИМ ПРЕДМЕТИМА, међутим, и она представља препреку на путу СТИЦАЊУ СВЕТОГ ДУХА БОЖИЈЕГ. Тако на пример, због ПРИСТРАСНОСТИ ПРЕМА ЧИТАЊУ ДУХОВНИХ књига хришћанин може да запоставља молитву и своје обавезе према ближњима.

Игуманија Арсенија каже: “Ако се човеку деси да се одушеви нечим или НЕКИМ, ова ПРОЛАЗНА УТЕХА ПРЉА СРЦЕ чини човека мање способним за примање Господа, једном речју, удаљава га од циља.”

Уједно, пристрасности увек ЛИШАВАЈУ ЧОВЕКОВУ ДУШУ МИРА. Уколико у души постоји макар мала пристрасност према нечему или некоме неће га мимоићи туга. То је исто као што пристрасност према вину или дувану штетно делује на тело.

Како савладати пристрасности? Овде је веома важно да их човек на време открије у себи, да постави тачну дијагнозу. То није лако, и хришћанин често добрим сматра оно што је заправо од лукавог, што омета његов духовни раст и угњетава душу. Ево због чега је веома важно живети под руководством старца који би на време могао да укаже на душевну болест.

Услед недостатка оваквих наставника човек треба пажљиво да ОСЛУШКУЈЕ МИШЉЕЊЕ ДУХОВНО БЛИСКИХ људи. Господ је тако милостив да са свих страна можемо да добијемо Његова упутства и помоћ ако будемо смирени и ако изошпримо свој духовни слух.

Метода лечења од пристрасности је иста као и кад су у питању све друге болести душе: ВАТРЕНА МОЛБА ЗА ПОМОЋ “ВРАЧУ ДУШ И ТЈЕЛЕС НАШИХ” И УПОРНА МОЛИТВА ЗА ИЗБАВЉЕЊЕ ОД ПРИСТРАСНОСТИ.

Овде треба рећи да Господ често Сам Својим изабраницима шаље благодатне лекове за избављење од пристрасности.

ПРЕДМЕТ ПРИСТРАСНОСТИ ЧЕСТО ЗАУЗИМА НАЈУГЛЕДНИЈЕ – ПРВО – МЕСТО У ЧОВЕКОВОМ СРЦУ, МЕСТО КОЈЕ ТРЕБА ДА ПРИПАДА САМО БОГУ. ЗБОГ ТОГА ЈЕ ПРИСТРАСНОСТ И МРСКА “БОГУ-РЕВНИТЕЉУ” ЈЕР ПРЉА СРЦЕ И ОДВАЈА ГА ОД БОГА.

Чак и праведни људи имају неку јаку пристрасност, извесну “Ахилову пету” на душевном телу врлина. Управо на то место Бог усмерава ЛЕК.

Пример из Библије: патријарх Јаков воли Рахилу, а прво за жену добија Лију. Највише воли синове Рахиле – Јосифа и Венијамина, и Господ узима управо Јосифа, а касније и Венијамина.

Шаљући слична искушења Господ показује Својим изабраницима да њихова срца нису слободна од људске немоћи (пристрасности), која у њима помрачује љубав према Богу. Тако често само када доживи тешка искушења човеково срце може да се исцели од пристрасности.

Значај земаљских пристрасности се јасно огледа на преласку душе у загробни свет. Тешко умире душа која има много земаљских пристрасности и везаности. Благо ономе ко их се на време ослободи.

Искушења

Бдите и молите се
да не паднете у искушење.
(Мк. 14, 38)

Нигде у свету нема такве озбиљности у односу на реч “искушење” и дело спасења сопствене душе као на светом Атону.

Реч “искушење” превасходно припада речнику монаха. Међутим, и сваки хришћанин треба дубоко да познаје искушење и да то знање примењује у својој непрекидној борби с лукавим духом.

Шта је ИСКУШЕЊЕ?

Као прво, искушењем се називају сва ОСЕЋАЊА КОЈА СУ ДУШИ ТЕШКА И КОЈА ЧОВЕКУ ДОЛАЗЕ СПОЉА ПО БОЖИЈЕМ ДОПУШТЕЊУ – као казна, ради исправљања, ради испитивања вере итд.

Овде спадају болести, немаштина, неправедност која се трпи од људи, увреде.

Као друго, искушењем се назива СТАЊЕ ДУШЕ, кад ЈОЈ МРАЧНА СИЛА НАМЕЋЕ МИСЛИ, А СРЦУ ОСЕЋАЊА КОЈА НАРУШАВАЈУ ДУШЕВНИ МИР ИЛИ НАВОДЕ НА КРШЕЊЕ БОЖАНСКИХ ЗАПОВЕСТИ, ЗАХТЕВА САВЕСТИ И РАЗУМА.

Слично искушење је неизбежно за саког човека, док год живи на земљи. Самог Господа је у пустињи “кушао ђаво” (Лк. 4, 2).

“...да вас сатана не искушава вашим неуздражањем,” упозорава апостол (1 Кор. 7, 5). Господ каже: “Тешко свијету од саблазни, јер је потребно да дођу саблазни” (Мт. 18, 7).

Св.прав. Јован Кронштатски пише: “У ХРИШЋАНСКОМ ЖИВОТУ СУ НЕОПХОДНА ИСКУШЕЊА – ПРОБЕ ИЛИ ИСПИТИВАЊА НАШЕГ ДУХОВНОГ СТАЊА... Као што је за тестирање сребра потребан алат, тако су и за испитавања душе неопходни људи.”

Срећа вечног живота и будућег пребивања с Богом у Царству Небеском је дар човеку који се ни са чим не може упоредити и који се стиче кроз велике подвиге – савладавање искушења и саблазни уз дуготрајно испитивање људске душе.

“Кад не би било искушења нико не би задобио Царство Небеско” (прп. Антоније Велики). Само путем савладавања искушења и саблазни у хришћанину се умножава искуство и духовна сила.

Сатана и његова војска хиљадама година непрестано измишљају искушења за људе – за сваку људску душу. Један од типичних облика мисаоних искушења јесте БРИГА ДА ЧОВЕК ОБЕЗБЕДИ себе и своје ближње и незадовољство својим материјалним стањем; једно од мисаоних искушења јесте жаљење: “Како ми је жао што се тако догодило!” Лукави нас такође лови и јаловим прекореванима себе: “Зашто сам тако урадио?” Прекоревање себе је штетно када су у питању свакодневни послови. Ако смо погрешили, значи, вероватно је да се то догодило по Промислу Божијем, да би смо се смирили.

Чак ни премудри Соломон није сматрао да човекове способности могу да утичу на свакодневне послове. Он пише: “Опет видјех под сунцем да није до брзијех трка, ни рат до храбријех, ни хљеб до мудријех, ни богатство до разумнијех, ни добра воља до вјештијех, него да све СТОЈИ ДО ВРЕМЕНА И ЗГОДЕ” (Проп. 9, 11).

Дакле, све зависи од Бога.

Заборављамо да се у сваком послу прво ПАЖЉИВО ПОМОЛИМО БОГУ.

Постоји још један случај када бивамо искушавани и када треба да ЈАКО И МНОГО ПАЗИМО на себе. То је чињење неког доброг дела. Ђаво у таквим случајевима више него обично бива озлојеђен против нас и покушава да уништи све резултате нашег труда, да га поквари неким нашим поступком неуздражаности. Понекад желимо да се похвалимо, а понекад осуђујемо онога коме чинимо добро.

Игуманија Арсенија: “У свако добро осећање непријатељ сипа свој отров; на пример – у скрушеност због грехова – очајање, у љубав – сладострашће, у одрицање од света – хладноћу према људима.

Само уз молитву именом Господа Исуса Христа која се изговара с вером овај отров испарава.”

Једно од најтежих искушења јесте искушење против љубави – непријатељство или антипатија према некоме из околине, често према некоме ко нам је близак и кога смо раније волели.

Своја осећања треба поделити с људима искусним у духовном животу. Само то што човек исприча у каквом стању се налази често је довољно да искушење прође. Духови таме се плаше да буду откривени и одлазе.

Уколико су јасни узроци нашег искушења треба да се молимо Господу Исусу Христу: “Госпoде, видим да сам у искушењу, помози ми да га савладам. И ако нисам у стању да то учиним, Сам истерај злог духа који ме напада, као што си га некада победио у пустињи и истеривао из људи који су њиме били опседнути.”

Уколико је искушење везано за ОСУЂИВАЊЕ БЛИЖЊЕГ ТРЕБА СЕ МОЛИТИ ЗА ЊЕГА и помоћ од Господа ће одмах доћи. Душа се у недоумици пита: “И чега је требало да се бојим? Чему је требало да завидим?”

Треба истаћи да у неким случајевима Господ допушта дуготрајна искушења и да не жури да пошаље Своју помоћ како би више прекалио душу у борби или како би је сачувао од гордости.

Схимонах Силуан: “Господ човекову душу не васпитава тако што га удаљава од сусрета са злом, већ тако што му даје снагу да савлада свако зло.”

Што се више уздиже на путу према светости човек бива подвргнут све јачим искушењима.

Прп. Исак Сирин: “Док си још на путу према граду Царства нека ти знак твог приближавања граду Божијем буде следеће: ШТО СЕ ВИШЕ ПРИБЛИЖАВАШ И НАПРЕДУЈЕШ ТИМ ВИШЕ СЕ УМНОЖАВАЈУ ИСКУШЕЊА КОЈА ТЕ НАПАДАЈУ.

И знај да је твоја душа у то време тајно ступила на други – највиши – степен и да је умножена благодат у стању у којем се налази, зато што управо У СКЛАДУ СА ПРИСУСТВОМ БЛАГОДАТИ у истој мери Бог уводи твоју душу у патњу искушења.”

Ти се хваташ за Бога, а непријатељ за тебе. Ако неко приступа томе да ради за Господа Бога нека припреми своју душу на искушења.

Силом Христа победивши искушење душа се богати духовним искуством. Она се навикава да молитвом побеђује искушење. И овим се полаже чврст темељ за успех у НЕВИДЉИВОЈ БОРБИ хришћанина с духовима таме и за стицање, на тај начин, Светог Духа Божијег.

Болести воље, хипноза, опседнутост злим дусима

...Ако вас, дакле, Син ослободи,
заиста ћете бити слободни
(Јн. 8, 36)

Митрополит Венијамин пише: “Ми, грешни, не можемо бити слободни, јер нама владају наше страсти. И само онолико колико их се ослобађамо расте и наша слобода.

Послушни су неупоредиво слободнији од самовољних. А свети су слободни, онолико колико је то могуће за човека. А потпуно је слободан само Бог.

Смирење даје слободу. Горд човек је роб самог себе, иако умишља да је слободан... Неверје је ропство. А људи мисле да је супротно.”

Господ ослобађа од поробљености страстима људске воље: “Ако вас, дакле Син ослободи, заиста ћете бити слободни” (Јн. 8, 36)

Над духом таквих људи лукави више нема власт, власт из које остали свет нема снаге да се ишчупа. И постоји велика разлика између положаја робова сатане и слободних синова Божјих.

Кад у души постоји несклад и подвојеност и кад се она колеба између Бога и сатане, ослабљена воља се лечи само очишћењем срца, односно, у јединственом случају – кад душа стекне Духа Светог.

На вољу сваког човека може да утиче и воља других људи. Овај утицај се не преноси само преко речи, већ и тајанственим путевима мистичне узајамне зависности. Другог човека можемо да доведемо у пометњу.

У хипнози је човекова воља паралисана и он је у извесној мери потчињен другом човеку – хипнотизеру. У сразмери с поробљеношћу греху човекова воља слаби и он постаје способан да се препусти хипнози.

Занимљиво је да се деца до седам година не могу хипнотисати. Чак су и прости необразовани људи мање поквареног срца и ближи Богу него људи који су окусили плодове цивилизације; управо то условљава њихову мању подложност.

Властољубље је карактерна црта својствена људима, који живе ВАН БОГА. Хришћанин је по природи кротак, као и Христос. Зар није Христос имао неизмерно јаку вољу? Међутим, Он је био кротак и није Себи допуштао психичко насиље над људима.

Потчињавање мрачној сили може да достигне максимални степен који се назива опседнутост злим дусима. Треба истаћи да једну од почетних манифестација ђавоиманости представљају чести наступи туге и страха.

Ђаво седи у нашим срцима још и због тога што смо необично јако раздражљиви; понекад смо толико болесни од самољубља да не трпимо ни најмање супротстављање, препреку - материјалну или духовну, не трпимо ниједну реч која није блага, која је груба.

Свт. Димитрије Ростовски је рекао: “Опростите ми, браћо ако сваког грешника који не размишља о својим греховима назовем бесомучним.”

Прелест

...ђаво, који их је варао
(От. 20, 10)

Реч “лест” значи “обмана” и људи који се налазе у прелести јесу људи које је преварила мрачна сила.

Она лако обмањује оне који су лишени благодати која штити људске душе. А благодати је лишен онај ко греши, ко је заражен страстима и не каје се.

Најстрашнија страст је гордост са својим последицама – уображеношћу, самовољом, самоувереношћу, непослушањем, одсуством ауторитета. Мрачној сили је лако да делује на ове људе и да у њих усађује прелест у овом или оном облику.

То се дешава увек кад су људи у духовном смислу усамљени, кад не признају никакве ауторитете, не желећи да им неко да савет, нити да руководи њима.

Сразмерно расту подвига код оних који су у прелести расту гордост и таштина, и они имају виђења – у обличју Христа, светаца и анђела, чују њихове гласове, сматрајући их за дарове благодати. Овакви људи често пропадају у својој суровости и живот завршавају самоубиством.

Једном се неки монах погордио и престао је да иде код старца. За време молитве јавио му се блистави анђео и рекао: “Твоја ревност и молитве су угодне Богу, међутим, нису довољне. Потребна је жртва – жртвуј једно око.” Монах је у екстази себи свећом спалио око. И ништа није рекао старцу. Затим, му се по други пут јавља анђео који захтева да му да и друго око. Није имао снаге да лиши себе и другог ока. Браћа су приметила његово стање. И он оде код старца.

Старац га упита: “Зашто си престао да долазиш код мене и ко тобом руководи? Није ли можда анђео? И како си изгубио око? Да то није било по савету анђела?”

Тада се монаху открише духовне очи и он схвати своју прелест и лијући сузе паде пред старчеве ноге.

Један од облика прелести јесте тежња ка благодатним душевним доживљајима, ка окушању духовне радости, одушевљења или умилења за време молитве.

Свт. Игњатије Брјанчанинов пише: “Ако се у теби крије очекивање благодати – припази се: у опасном си стању.”

Не треба заборавити да свако занемаривање ауторитета Цркве и непризнавање опште прихваћених основа у Цркви, религиозних појмова, прети да одвуче хришћанина од истине и да га тако препусти утицају мрачних сила. Сваки усамљени хришћанин у свету, хришћанин који је без послушања духовним оцима увек је у опасности да падне у прелест у овом или оном облику или степену.

Највећа прелест је да човек сматра да је слободан од прелести. Сви смо преварени, сви смо обманути, сви смо у лажном стању и свима нам је потребно да нас истина ослободи.

Мислиш да си нешто добро рекао, да си нешто добро учинио – то је већ прелест. Ако си пао у маштање о својим даровима – опет је то прелест. Ако си примио похвалу и то је прелест.

Почетак прелести

1. Уздање у себе, самовоља.
2. Усмеравање пажње на себе, такозвани егоцентризам.

Како се сачувати од прелести

1. Бити у послушању према старцу.
2. Изучавати Свето Писмо, дела светих отаца.
3. Чувати се мишљења које се разликује од мишљења Цркве.
4. Имати слуша за мишљење пријатеља и околине, бити пажљив према њиховим судовима. Господ нас разобличава устима наших ближњих.

Борба с подвојеношћу наше душе јесте дело читавог нашег живота.

Човек може да проживи (и многи живе) читав живот као нечија сенка, копија. Први и најважнији смисао постојања јесте да човек буде оно што јесте, уздижући се до преобразовања себе у образ и подобије Божије.

Као што каже Свето Писмо “читав свет у злу лежи”, а истинских хришћана има само “мало стадо.”

Рађање “унутрашњег”, “духовног” човека

...ваља вам се родити одозго.
(Јн. 3, 7)

...Да се Христос вјером усели у срца ваша.
(Еф. 3, 17)

Благодаћу – силом и милошћу Господа Исуса Христа и кроз покајање човек може бити ослобођен од власти првородног греха и обновљен душом.

Господ је говорио Никодиму: “...Ако се ко не роди водом и Духом, не може ући у Царство Божије. Што је рођено од тијела, тијело је; а што је рођено од Духа, дух је. Не чуди се што ти рекох: ваља вам се родити одозго.” (Јн. 3, 5-7).

Међутим шта је овај “дух”?

Свт. Теофан Затворник пише: “Дух је душа наше душе, који је призван да изнутра подстиче, покреће душу, која је чврсто повезана с телом према свету вишњем, небеском, вечном”.

Кад дух почиње да узраста и да потчињава себи душу она сама се по речима прп. Макарија Великог, “претвара у дух, постаје сапричесница Божанства”.

Прво рођење јесте од оца, друго је од Бога, а треће је кад је човек сам себи родитељ, да би се јавио свету као блага светлост. Ово је тајанствени процес, као и зачетак физичког живота. Ово је почетак одражавања Христа у хришћаниновој души када се у душу усељава Свети Дух Божји. Апостол Павле пише: “...ако је ко у Христу, нова је твар” (2 Кор. 5, 17).

Раст “унутрашњег”, “духовног” човека

Сви ми пак који откривеним лицем
одражавамо славу Господњу,
преображавамо се у тај исти лик,
из славе у славу, као од Духа Господа.
(2 Кор. 3, 18)

Апостол Павле пише: “...Ако се наш спољашњи човјек и распада, ипак се унутрашњи обнавља из дана у дан” (2 Кор. 4, 16).

Постепено одумире “спољашњи”, “душевни” човек, сразмерно с тим како расте “унутрашњи”, “духовни”. Тако се мења људска душа од примитивног животињског стања у непрепорођеном човеку до обожења природе у светом, који се уподобио Христу.

За хришћанина је важно да се његов раст одвија интензивно, непрекидно и неометано.

Кад ће се биљка најуспешније развијати? Кад њено корење буде у земљи и кад тамо буде довољна количина хранљивих материја, кад лишће буде узимало кисеоник, угљеничну киселину, када не буде штеточина. Сличност са овим процесом постоји и у узрастању Духа Божијег у души.

Господ каже: “Не живи човјек о самом хљебу, но о свакој ријечи која излази из уста Божијих” (Мт. 4, 4).

Дакле, истина јесу речи које иду од Бога кроз Исуса Христа, то и јесте наша храна, сокови, који хране нашу душу. Истину можемо да црпимо из Светог Писма и духовних књига. Због тога је **ЧИТАЊЕ ДУХОВНИХ КЊИГА** један од најважнијих услова раста Светог Духа Божијег у нама. Зато треба читати књиге које садрже истину исто онако редовно као што јелом хранимо своје тело.

Господ је рекао: “...Ако не једете тијело Сина Човјечијег и не пијете крви Његове, немате живота у себи” (Јн. 6, 53). Из ових речи Господа следи неопходност редовног примања Тајне Светог Причешћа.

Дах наше душе јесте молитва која по заповести Господа треба да буде непрекидна.

Пропада душа која је упила у себе штетне мисли – философију безбожности и неморала. Силазак Светог Духа у наше срце не зависи од нас, али од нас зависи да ли ћемо срце очистити покајањем и тако створити услове за овај силазак. Све врлине ће се развијати само уколико их стално упражњавамо. “Који не сабира са Мног, расипа” (Мт. 12, 30), рекао је Господ. Зато, уколико пазимо на свој духовни раст, уколико се старамо да стално упражњавамо врлине можемо да очекујемо успех.

Уколико не буду постепено слабили окови света овог, страсти и пристрасности, у души неће моћи да се развијају врлине. Преображај душе се не дешава одједном. И немој да мислиш да је у некоме обасјана цела душа; у њој остаје још велики део порока и човеку су потребни велики труд и напор усаглашени с благодаћу која у њему делује.

Човек треба да прође кроз два периода у духовном животу: прво је Богоопштење, а затим следи Богоусељење.

У првом случају долази до непотпуног сједињења Духа Божијег с духом човека. Постепено, с Богоопштењем, греховне навике и обичаји се смањују, губе власт над човеком и потпуно нестају уступајући место добрим, светим мислима и дејствима.

Богоусељење је савршени облик Богоопштења, КАД СЕ СВЕТИ ДУХ САВРШЕНО ПОВЕРАВА ЧОВЕКУ И УСЕЉАВА У ЊЕГА. Степени Богоусељења на земљи могу бити различити као што су различити и степени светости.

Дакле, дугачак је и узак пут преображаја људске душе. Међутим, ВЕЛИКИ ЦИЉЕВИ захтевају веће напоре и жртве. Овде нема места половичности, страховању, лењости, и нераду.

Што више у вама буде растао унутрашњи човек тим ћете више светлости видети у околини, у онима који вас окружују док не достигнете такву чистоту срца када ће вам све око вас изгледати светло и преобразено. Ово је боравак у рају пре смрти.

У овом стању живе праведници и свеци којих има много међу нама, али које не видимо због нечистоте наших очију и срца.

Особености “духовног”, “унутрашњег” човека

Увек проверавајте да ли сте у Духу Светом.
(Прп. Серафим Саровски)

Са спољашње стране “духовни”, као и “спољашњи” људи воде обичан живот: раде, баве се кућним пословима, разговарају с људима итд. Међутим, они су “умрли за свет”, у њима је “иструнуо спољашњи човек”, они су омрзли своју душу у овом свету. Осетили су хладноћу према свим светским везаностима за нешто, омрзли су их као препреку на путу живота духа.

Уместо свега овога у њима је створен њихов унутрашњи свет. Њихово срце углавном живи у овом свету. Ту они имају нарочите радости и нарочите туге, достигнућа или падове које нико не види, невидљиве буре и невреме или созерцање светлости Незалазног Сунца. Унутрашњи човек избегава забаве. У извесној мери њему је увек потребно осамљивање како би отишао из спољашњег света, да би био насамо са собом, погрузио се у свој унутрашњи свет.

Франсоа Моријак пише: “Унутрашњи човек воли своју самоћу због које пате и од које беже “спољашњи” људи. Међутим, он у овој усамљености није усамљен: сам је и није сам. Његова унутрашња молитва расте, светли и овладава целим његовим бићем. У његовој души се осећа дејство благодати које га испуњава миром. Свети Дух Који у њему пребива јавља Се благодатним стањем. Његово верујуће срце испуњава радост због сладосне свести да је Бог близу. Ово души доноси потпуни мир, поверење, спокој и одмор.”

Иако овај човек воли људе он ни из далека не жели да комуницира са свима: једне избегава, с другима се труди да своје односе сведе на могући минимум. Он тражи друге: оне који би могле да обогате његов унутрашњи свет. Очи унутрашњег човека су затворене за грехове и пороке других.

Прп. Симеон Нови Богослов пише: “Свако треба да распозна да ли је добио обручење Духа од Женика и Владике Христа. И ако је добио нека се труди да ово

задржи и чува, а ако се није удостојио да добије, нека се потруди да Га уз помоћ добрих дела и топлог покајања што пре добије. Свако треба да уме да распознаје своје духовно стање: да ли је у благодати или није.”

Ево какво духовно питање увек треба да се поставља пред унутрашњим човеком и нека се он више од свега на свету плаши да не изгуби, да не пусти Небеског Госта да оде из њега. “Да ли је Он овде? Да Га нисам увредио неким грехом или неузддржањем или разметањем или занемаривањем неке заповести?” стално питај себе.

Уколико таласи душевног мира нису јасни треба тражити оног гмизавца који га је помутио и убити га покајањем и смирењем и стално молити Небеског Госта да се поново врати. Ево, већ се горчина покајања растворила у умилењу, на очи су наврле сузе. Овде је, Он је опет овде, драги Гост! Опростио је! Он види моју немоћ, моје смирење и решеност да не понављам грех.

Унутрашњи човек у спољашњем свету има релативно мало пријатеља. Али зато колико их има у унутрашњем! Они су тако блиски и драги његовој души и увек су тако приступачни, тако му је лако да им се обрати! У сваком тренутку су спремни да слушају молбе које су им упућене и тако брзо и чудесно помажу!

Ево пред нама полица с вољеним књигама. Ево и житија светих.

Унутрашњи човек мисли: „Којим греховима најчешће грешим? Какве страсти најчешће мноме владају? Од чега се састоје моја уобичајена искушења? У чему се састоји мој крст, с којим треба да следим за Христом? Како да развијем у себи хришћанске врлине?“

Иако душа још увек није у потпуности очишћена, Господ је се не гнуша, као што се некада није гнушао да сиђе с Неба да би легао у убогу пећину. Само да не затварамо врата срца, само да не пропустимо куцање Великог Госта!

“Ево стојим на вратима и куцам; ако ко чује глас мој и отвори врата, ући ћу к њему и вечераћу с њим, и он са Мном,” (От. 3, 20) каже Христос.

Велика је награда трудбеника који ради на очишћењу свог срца. “Блажени чисти срцем, јер ће Бога видјети” (Мт. 5, 8), каже Господ Исус Христос.

Прп. Макарије Велики пише: “Хришћанин је нова твар. Он се од свих људи у свету разликује по обнављању ума, умирењу помисли, љубави и небеској привржености Господу, и у мислима својим живи на небу.”

Унутрашње око и унутрашњи слух духовног човека

...ако, дакле, око твоје буде здраво,
све ће тијело твоје свијетло бити.

(Мт. 6, 22)

Онај ко се удостоји да види самог себе
бољи је од онога ко се удостојио да види Анђела.

(Прп. Исак Сирин)

“Свако треба да зна да постоје очи које су унутрашњије (дубље) од ових очију и да постоји слух који је унутрашњији (дубљи) од овог слуха,” каже свт. Макарије Велики.

“Срце онога ко сваког часа стражи над својом душом ће се узвеселити открочењима. Онај ко поглед свог ума усредсређује у себи самом угледаће у себи зору духа” прп. Исак Сирин.

Развијање управо ових нарочитих “унутрашњих органа” јесте један од показатеља раста духовног човека. У нама постоји духовно око којим видимо милион

више пута него телесним видом. Какви су предмети созерцања овог духовног ока? Појаве духовног света. Осим видљивог света постоји Бог – бесконачни Дух, бесконачни Ум, Који је створио све у материјалном свету, који представља остварење Његових мисли (идеја) и постоји свет духовни, анђеоски, безбројни, који живи у сталном созерцавању Божанства и свих дела Његове свемоћи и премудрости.

Наше духовно око највише везе има с Богом, и у том случају се његово дејство назива созерцавањем и богомислијем. Ово созерцање и богомислије може да се простире у бесконачност, као што је бесконачан Сам Бог и има својство да чисти душу од греха, да је усавршава и приближава све више и више Богу – Извору наше светлости, наше мисли и живота.

Дакле, у унутрашњем човеку постепено треба да се развија способност непрестане пажње, усмерене ка унутра – у човека: на сопствене мисли и осећања, склоности, потребе и доживљаје.

Прп. Исак Сиријски пише: “Потруди се да уђеш у своју унутрашњу клет и угледаћеш клет небеску, зато што је и једно и друго исто и улазећи у једну видиш обе. Лествица овог царства је у теби, скривена је у твојој души. Погрузи се у самог себе одвративши се од греха и тамо ћеш наћи усхођења, по којима ћеш бити у стању да усходиш.”

Постојање способности унутрашњег виђења омогућава спасење душе кроз покајање. Види: да није можда светлост која је у теби тама.

Господ говори о нематеријалном телу душе и о способности унутрашњег човека да види њену одећу или у благу страсти или у красоти врлина.

Развој унутрашњег вида је спор процес, као и процес преображаја спољашњег човека у унутрашњег. Господ не открива човеку одмах његове грехове, јер он иначе не би издржао и умро би од страха.

НАЈВАЖНИЈИ УСЛОВ ЗА СТИЦАЊЕ УНУТРАШЊЕГ ВИДА ЈЕСТЕ СИРОМАШТВО ДУХА И СМЕРЕЊЕ. ТРУДИ СЕ ДА СМИРИШ СВОЈЕ ПОМИСЛИ И ТАДА ЋЕ ТИ БОГ ОТВОРИТИ ОЧИ СРЦА.

Очи душе, просвећене Божанском светлошћу духовно виде и препознају Истинског Друга, Најслађег Женика – Господа. Међутим, мали је број оних који ово достижу и само ретки људи спознају себе, своју душу. Свако је може видети само кроз сузе дубоког, скрушеног покајања. Препрека за развој унутрашњег вида јесте осетљивост, тј. преживљавање спољашњих догађаја, прича, књига, разговора. Више гледај у себе, тамо ћеш угледати сву своју прљавштину.

Мера човекове мудрости одређује се и мером његове јеванђељске мржње према себи.

Дакле, само ће они који су чиста срца угледати Бога не само с оне стране гроба, у Царству Небеском, већ и овде, на земљи, и унутрашњи човек ће созерцавати велику љубав Бога према себи, Његов стални и увек благи Промисао и схватаће мудрост којом Он управља свим путевима: својих ближњих, свих народа. И у миру с читавим светом у његовој умиреној души увек ће звучати речи свт. Јована Златоуста: “Слава Богу за све! Алилуја!”

Разлике између “спољашњег” и “унутрашњег” човека

“Спољашњи” или “душевни” човек

“Унутрашњи” или “духовни” човек

1. Бог

Углавном је то само апстрактан појам. Бог је далек. Ако Му се и обраћа у мислима то је хладно – само из навике

Онај Који воли, Сведобри, брижан као мајка, Који све опрашта ако се човек покаје, близак, учествује у свим стварима

приликом читања молитвеног правила.

мог живота (и најмањим). Испуњава сваку молбу уколико је она на корист мени и ближњем.

2. Свеци

Негде тамо, ван мог живота.

Блиска, старија браћа у Христу која се увек моле за нас, која се брину за нас. Они су осетљиви на сваку молбу и одмах је преносе Богу.

3. Животни циљ

Постоје текуће бриге, испразност, непријатности. Ум се обично не бави питањем животног циља, не мисли да ће се живот ако не данас, а онда сутра прекинути.

Све се потчињава једном унутрашњем захтеву – како угодити Господу и стећи благодат Светог Духа и тако учинити себе достојним за будући, вечни живот. Човек сваки дан жели да проведе сабрано, као да је то последњи дан његовог живота.

4. Тајне Цркве

У тајнама покајања и причешћивања Светим Тајнама или уопште не учествује или учествује једном годишње, због тога што је то обичај, а не зато што му је потребно.

У тајнама покајања и причешћивања Светим Тајнама види најнеопходније средство за одржавање живота у духу и у њима учествује најређе једном месечно. Прати и записује своје грехове, брижљиво се припремајући за тајне.

5. Молитва

Уколико молитва и постоји то је у најбољем случају ишчитавање правила ујутру и увече. У току дана се губе мисли о Богу. Молитва не доноси спокојство, душевни мир.

Молитва је пажљива, усредсређена, срце живо осећа мисли молитве. Осим правила мисли су и у току дана у потпуности усмерене ка Богу: час због помоћи пред почетак посла, час са захвалношћу, час у молитви за ближњег, час с покајањем, час са славословљем.

6. Околина

Обично га људи из околине не занимају. Интересовања ближњих су му далека, гаји хладна осећања према њима или чак и непријатељство и антипатију.

Сви људи су му мили и драги као браћа и сестре у Христу или образ Божији. Желео би да учини нешто пријатно за њих: да утеши оне који пате, да развесели тужне, да помогне несрећнима итд. Не размишља о себи, већ о ближњима, како да им помогне, да им послужи, чиме да их обрадује.

7. Уобичајено стање душе

Душа се мучи, немирна је, незадовољна је животом, околностима и свим другим. Често бива раздражена.

Дух је светао, радостан, непомућен, спокојан, миран, задовољан, у свему види Промисао Божији, за све благодари Богу: “Слава Богу за све!”

8. Преовладавајуће мисли

Размишља о ономе што га притиска у животу, што га не задовољава, од чега жели да се избави, чега се човек боји,

Уз миран однос према будућности, уз потпуно задовољство садашњошћу, мисао се усмерава само на текући

чега се плаши, оно што га ужасава или узнемирава у будућности, човек нешто страшно жели, по сваку цену.

задатак, како да се он испуни по вољи Бога и (или) у складу с Његовим заповестима: шта ми сада поверава Господ; да ли у нечему грешим у осећањима и мислима итд. А све будуће ће Сам Господ уредити.

9. Мисли о себи

Све у животу зависи од мене, од моје довитљивости, предузимљивости и умећа. Нема разлога да се с неким саветујем, све сам добро знам, само је моје мишљење исправно, непогрешиво.

Све зависи од Промисла Божијег. Само моји напори ништа не значе, за све треба тражити помоћ од Бога и молити за њу – сталном молитвом. Ја сам грешан, јадан, слеп и убог. Најбоље је у свему слушати мудрог старца – духовног оца, кроз којег говори Сам Бог. Осим тога, треба бити пажљив према мишљењу блиских људи и људи из околине, треба да се учим од њих и да их молим да укажу на моје недостатке.

10. Слободно време

Жели да се разоноди, да се заборави.

Жели да буде осамљен и да се моли или да буде с људима блиским по духу у искреном разговору, углавном на духовне теме. Највише цени духовне књиге, које омивају душу.

11. Спољашње карактеристике непреображеног човека и духовног човека

Лице злог човека, обично је непријатно, нељубазно и ближњима улива бојазан.

Кроз лице човека (нарочито кроз очи) јасно се види све добро и светло што у њему постоји; лице доброг човека светли као огледало које одражава унутрашњи мир истине Божије.

Закони раста човекове душе.

Утицај средине: преношење осећања и подражавање.

Угледајте се на мене, као и ја на Христа.
(1 Кор. 11, 1)

...спасите се од овога покваренога рода.
(Дап. 2, 40)

У односима човека с другим људима постоји закон међусобног утицаја – преношење осећања, извесна међусобна “резонанца”, тј. буђење у човеку оног душевног осећања које он осећа у другом. Овај закон се нарочито јако испољава код душа сродног духа.

Јака је способност примања позитивних емоција код оних који су меког срца, код осетљивих, нежних душа, а слаба је код душа “тврдог срца”. На основу овог закона настају осећања узајамне љубави, сажаљења, саосећања, састрадавања. Ова осетљивост позитивних емоција нарочито је изоштрена у душама које су испуњене Христовом

љубављу. Због тога средина која нас окружује има велики значај за нас: она формира нашу психу.

Цар Соломон, син Давидов пише: “Ко ходи с мудрима постаје мудар, а ко се држи с безумницима постаје гори” (Пр. 13, 20).

Прп. Исак Сиријин је писао: “Боље је живети с дивљим животињама него с људима који се рђаво понашају.”

Основни закон духовног савршенства јесте: “окружити себе атмосфером која узвишава, а не унижава ниво душе.”

Код Псалмопојца Давида читамо: “С преподобним преподобен будеш, ...и со строптивим развратишисја” (Пс. 17, 26-27).

Старац Амвросије Оптински пише: “Кад дивљи пастув види да остале животиње иду мирно и сам ће се смирити. Тако је и са човеком.”

Најважнији услов за подражавање јесте узајамна веза душа кроз љубав, симпатију и поверење. Посебно јаку жељу за подражавањем сопствене личности могу да изазову људи који имају јаку вољу устремљену ка неком циљу, људи који имају јаку индивидуалност, а код хришћана су то подвижници, старци, проповедници, духовни оци и сви праведници. Свети оци саветују да се човек највише зближи с људима просвећене душе. Прп. Јосиф Волоколамски каже: “Следи га у свему, пажљиво слушај његове речи, чини оно што му је пријатно. Ако си нашао таквог човека буди миран: нашао си кључ за Царство Небеско.”

По речима архиепископа Антонија “...она духовна сила која уђе у нас приликом општења са старцима просветиће нас и помирити са животом, ...она се неће састојати само у самом садржају одговора (на наша питања), колико у околности да ће се душа старца која блиста у његовом лику и његове речи прелити у нашу душу и ми ћемо у себи осетити потпуно нов, нама до тада непознат садржај.”

Схиархимандрит Софроније чини опаску: “Није увек лако живети са свецима.” Ниједан светац не може да нас ослободи од неопходности личне борбе с грехом који у нама живи. Он не може да нас ослободи труда и подвига. И због тога може да нам се чини да је светац суров.

Шта је заједничко између светлости и таме? Шта је заједничко између храма Божијег и идола?

Апостол Павле у својим посланицама пише: “Не варајте се: зли разговори кваре добре обичаје” (1 Кор. 15, 33). Или: “...какву заједницу има свјетлост с тамом?” (2 Кор. 6, 14).

“Зато изиђите из њихове средине и одвојте се, говори Господ, и не дохватите се нечистог и Ја ћу вас примити” (2 Кор. 6, 17).

“Заповиједамо вам пак, браћо, у име Господа нашега Исуса Христа, да се клоните од свакога брата који живи неуредно, а не по предању које примише од нас” (2 Сол. 3, 6).

“...Сад вам написах да се не мијешате с неким који се брат зове ако је блудник, или користољубац,... или опадач: с таквим заједно и да не једете. ...И избаците злога између вас самих” (1 Кор. 5, 11, 13).

Св. Симеон Нови Богослов: “Свет и људи света су за свеце мртви.”

Старац Силуан: “Кад се духовни човек сретне с недуховним обојници је досадно и тешко да комуницирају.”

Навике

Више треба да се бојиш рђавих навика него непријатеља.

“Навика је друга природа,” то је дубока истина. Навика ствара свеца, али навика ствара и осуђенике на вечну муку.

Закон навике је закон духовне инерције. Чврста навика је велика сила која лако савладава препреке. Уколико човек има јаке навике он послове обавља веома лако, аутоматски, без трошења напора воље. Због тога је добра навика акумулиран духовни капитал, од чије камате човек може да живи читавог живота.

И обрнуто, рђава навика је отров у крви који постепено трује људски живот. Уколико се навикнеш на грех он ће те стално вући, а притом помажу и демони, а уколико се навикнеш на добро, Бог у томе помаже Својом благодаћу. Уколико се навикнеш да се стално молиш, да волиш ближњег и да плачеш у молитви за цео свет душу ће ти нешто вући ка молитви, сузама и љубави. Уколико навикнеш да дајеш милостињу, да будеш послушан, отворен на исповести пред духовним оцем, увек ћеш тако чинити и у томе ћеш наћи спокој у Богу.

Стари Грци су говорили: “Највећа победа јесте победа над собом.” За хришћанина је она потпуно могућа. Међутим, треба почети од марљиве молитве.

Главни услов успеха јесте: “Ако Господ неће градити дома, узалуд се муче који га граде” (Пс. 127, 1).

Залог успеха у Божијој помоћи постиже се појачаном молитвом.

За душу хришћанина богатство није корисно. Приљежан труд ће развити одвратност према доконости. Оскудност у храни развија уздржање, низак положај у друштву поспешује скромност.

Испитивањем, оскудицом, Сам Господ нам помаже да развијемо у себи добре навике. Пост служи за прекаљивање нашег духа. Раст духовног организма се одвија постепено и лагано, као раст организма у животињском свету.

Прп. Исак Сирин пише: “Уколико навика захтева нешто, а тај захтев једном не буде испуњен видећеш да је други пут постала слабија.”

Дакле, у развијању својих добрих навика човек не може да рачуна на изненадност промене, али уз сталне напоре на савладавању потешкоћа у постављеним задацима оне се постепено развијају.

Циљ добрих навика јесте заштита нашег духа, то су зидине тврђаве. Ако оне буду прокопане на једном месту град је већ предат непријатељу. Тако једна навика, на пример неуздраност у осуђивању, лишава хришћанина духовног устројства – помоћи Духа Светог.

Какве навике пре свега треба развити?

1. Човек треба да се навикне да молитву твори брижљиво, лагано, с највећом пажњом.

2. Треба да се навикне на сталну молитву – у току целог дана.

3. Југарњу молитву треба сматрати најважнијим послом у току дана.

У односима с ближњима треба да навикне себе на:

1. Брижљиво чување свог мирног стања духа, уз гајење одвратности према спорењу, раздражљивости, свађама, прекорима, укорима и т.сл.

2. Вољу ближњег треба да претпоставља својој.

3. Уколико је могуће треба да испуњава молбе ближњег које не противрече савести или интересима других, постављајући себи за циљ успокојење духа ближњих.

4. Посетиоце треба примати као да их је Бог послао, треба им пружати гостопримство, топлину и помоћ.

У односу на речи треба да се навикне на:

1. Оскудност речи, тј. да не говори ништа сувишно и непотребно, да не празнослови.

2. Да гаји одвратност према лажи и осуђивању других.

3. У основи свих речи треба да има љубав према угледању на друге који су бодрог духа.

4. Треба често да изговара речи: “опрости”, “хвала”, “молим”.

У пословима треба себе да навикне:

1. Да проверава себе пре сваког посла: да ли за њега може да добије благослов Господњи.

2. Да не жури, да марљиво и благовремено завршава сваки посао.

3. Да ниједног тренутка не буде докон.

4. Да што пре устане из кревета кад се пробуди.

У погледу хране треба да се навикне:

1. Да узима храну само у одређено време.

2. Да једе и пије умерено без преједања.

3. Да храну узима с молитвом и захвалношћу, као дар Божји.

У области мишљења треба да се навикне да не допушта себи мисли маловерја, антипатије, осуђивања.

Од спољашњег ка унутрашњем

...уготови нешто да вечерам и опаши се те ми служи...
па последије ти једи и пиј.
(Лк. 17, 8)

Делајте, делајте спољашње,
а за спољашње Господ ће дати и унутрашње.
(Подвижник)

Дар вере је дар свемоћи, дар такве силе која може да “ишчупа смокву и да је пресади у море”, уколико га човек поседује, за њега, по речима Господа, ништа неће бити немогуће. Дар вере се даје труду. И Христова прича ово објашњава. Господ каже да сваки слуга прво мора да се потруди и да послужи свом господару, а тек онда може да рачуна на награду, на то да ће и сам да се одмара и да се насићује – да ће “и он јести и пити”.

Ево законитог, и очигледно јединог пута за стицање блага врлина: вере, љубави, смирења итд. Ова мисао о нужности претходног тешког рада и савлађивању тешкоћа на путу који води ка благу Царства Небеског среће се у многим речима Господа. Међутим, наш напор није довољан. Господ каже: “...Ако вас, дакле, Син ослободи, заиста ћете бити слободни” (Јн. 8, 36).

Један подвижник каже: “Делајте, делајте спољашње, а за спољашње ће Господ дати и унутрашње, јер спољашње припада нама, а унутрашње Богу.”

Дакле, да бисмо развили љубав, прво треба да прођемо кроз дела милосрђа, кад с извесним напором приморавамо себе да помажемо ближњима у ономе што им је потребно. Тако ће се постепено, на крају, у срцу запалити ватрица благодатне Христове љубави.

Овакав је пут усхођења од молитвословља ка молитви. Ово је пут од принуђивања себе на стрпљиво стајање и читање молитава и на метаније које су тешке за тело – до доживљавања сладосне беседе с Господом, која обузима ум, од које гори срце и теку сузе радости и умилења.

Овакав је пут стицања и развијања смирења: онај ко поздравља друге пре него што они њега поздраве, ко је услужан према свима, ко им указује поштовање, ко ћутке трпи увреде ради Христа - на њега се због испуњења заповести Божијих без роптања,

одозго излива благодат Светог Духа и омекшава његово срце за искрену љубав према Богу и људима и његова осећања бивају сладосна. Онај ко се смирио у људима који га окружују почиње да осећа браћу и сестре у Христу и према њима гаји благонаклоност.

Исто овако морамо да усходимо од исповедања Бога у вери. Овде морамо да стекнемо веру кроз труд испуњавања заповести Божјих, Тако ће јачати наша вера док не заблиста у души као звезда-водиља. За наш труд Господ ће нам даровати веру као велики дар. Он Сам тада улази у наше срце и од Његовог Лица бежи порок који је у нашем срцу угњетавао врлину.

А кад се у срцу као миомирисни цвет расцвета врлина, у њему ће процветати и савршена радост и хришћанин ће постати причесник истинске среће која је остварива још овде, на земљи – у стицању у себи непроцењивог блага – Светог Духа Божијег.

Човек се састоји од тела и душе, они су тесно међусобно повезани и утичу једно на друго. Међутим, тело нам је приступачније у смислу нашег утицаја на њега. А душа је тајанствена и не да се нашем утицају, ово је могуће само благодати, и нама није дато да је потчинимо Светом Духу Божијем.

Наш пут према души води кроз тело (осењивање себе крсним знамењем, ношење крстића на грудима, метаније, стајање на молитви, паљење кандила и свећа). Спољашње подстиче унутрашње. Није случајно што је цело наше тело у својим облицима и линијама “образ јесам неизреченија Твојеја слави”.

Сви освећени предмети имају нарочиту благодатну силу и не утичу само на нашу душу, већ утичу и на космички свет духова којима смо окружени одагнавајући од нас мрачне силе. Од уселавања Божијег из човека се истерују лукави демони са страстима и човек постаје храм Божји, очишћен, освећен, испуњен благодаћу и радошћу.

Заглибљеност

А ревнујте за веће дарове.
И показаћу вам још узвишенији пут.
(1 Кор. 12, 31)

Верујући људи се могу поделити на две категорије:

1. На људе који имају веру, али су мртви по духу: њихова вера је без дела. Они се уздају у себе.

2. На истинске хришћане – живе удове Цркве, који испуњавају Христове заповести, који воле Бога и ближњег и који чине дела милосрђа.

Ови хришћани се могу поделити на две категорије:

а) на оне који духовно расту;

б) на оне који се налазе у стању “заглибљености”.

Заустављен раст у духовном смислу јесте знак духовног неуспеха или духовног умирања.

Свети оци су говорили: “Једна душа која тражи савршенство је у очима Господа драгоценија од хиљаде душа које не теже ка преображају свог срца.” Због тога је за хришћанску душу веома опасно заустављање на путу усавршавања. Самоувереност и задовољство својим поступцима потичу од непознавања своје душе, што је веома опасно, јер води ка окорелости.

Архимандрит Јован Крестјанкин пише: “Нека хришћанина приликом успињања на гору Божију не смућују “спотицања” и “падови”.

Добро је да човек има мудре духовне руководиоце.

О својствима душе.
Слушање гласа Божијег: савест.

...и биће сви научени од Бога.
(Јн. 6, 45).

У свим пословима својим као
светилник користи руководство савести.

Кад је прекинуо Своје видљиво и непосредно општење с човеком Господ га није напустио већ га и даље стално учи и уразумљује. Он му је дао нарочиту способност, да на изванредан начин скривено чује Његов глас кроз ГЛАС СВОЈЕ САВЕСТИ. ОВАЈ ГЛАС ЈЕ ВЕОМА ПОТРЕБАН, И ЧОВЕК ЛАКО МОЖЕ ДА ИЗГУБИ СПОСОБНОСТ ДА ГА ЧУЈЕ.

Грехови који се понављају смањују нашу пријемчивост за слушање гласа савести. Кад човек не престаје да чини грехове и кад се за њих не каје, глас савести у потпуности замире. Глас савести чујемо кад пажљиво проверавамо стање свог срца: да ли у њему владају спокој, мир и тишина? Да нема узнемирености? Да ли је оно у миру са свим људима? Уколико није, треба тражити узрок онога што је смутило срце. И кад је узрок (тј. грех) пронађен човек одмах пред Господом своју савест треба да очисти покајањем.

Савест нема везе с разумом логике, она не зависи од овог разума.

Савест није само наш разобличитељ. Она је и наш СУДИЈА, КАКО У ОВОМ, ТАКО И У БУДУЋЕМ ВЕКУ.

Свт. Јован Златоуст пише: “Нема, заиста нема међу људима ниједног толико увек будног судије као што је наша савест.”

Савест је “Божанска искра”, без које не бисмо могли да се спасимо.

Прп. Исак Сиријски пише: “АКО МОЖЕШ ДА СЕ ОПРАВДАШ САМ У СЕБИ, У СВОЈОЈ ДУШИ, НЕМОЈ СЕ ТРУДИТИ ДА ТРАЖИШ ДРУГО ОПРАВДАЊЕ.”

Ево због чега нам Господ у Својој причи о супарнику, који је наша савест, заповеда да се с њим миримо што је пре могуће – “док си још на путу с њим” (Мт. 5, 25).

Човек треба само пажљиво да ослушкује унутрашњи глас у тишини осамљености после молитве. Уколико му нешто није јасно треба да се моли и тада ће Господ увек открити Своју вољу онима који желе да Га слушају, ономе ко Његову вољу ставља изнад свега. Кад Господ нешто жели да измени у одлукама хришћанина у његовим осећањима наступа узнемиреност, нејасност. У души која се очистила од страсти и која се навикла на непрестану молитву овај дух је толико истанчан да стално прима глас Божји.

Исто се дешава с пастирима који ревнују за благодат свештенства која им је од Бога дата. Због тога када они поучавају своју духовну децу њиховим устима говори Сам Господ.

Прекомерно копање по себи је већ болест.

Снови(ђења)

...старци ваши биће поучени кроз снове
(српски текст: ...старци ваши сањаће снове)
(Дап. 2, 17)

Човеков душевни живот не престаје ни у сну; он не може ни да престане пошто је душа бесмртна. Само што нам је у сну одузета воља у односу на тело, и уместо уобичајене свести појављује се такозвана подсвест.

Свети оци кажу да ће и снови увек бити чисти и светли само уколико се човеково срце у потпуности очисти.

Свети оци забрањују да се сновима придаје било какав значај, а тим пре да их човек прича другима сматрајући их за откровења из оностраног света. Снова има: а) обичних; б) “виђења”; в) “откровења”.

Обичне снове сањају обични људи. У овим сновима има много тога прљавог. Њих треба презирати.

“Виђења” имају људи који теже ка очишћењу својих осећања. Овим људима Господ Бог снове шаље како би они преко онога што виде у сну боље разумели вољу Божију и како би тежили ка духовном усхођењу.

“Откровења” се дају савршеним људима, испуњеним Светим Духом, који су крајњим уздржањем достигли степен пророка Божијих.

Човек над неким сновима треба да се замисли и да покуша да разуме да га сан можда не разобличава за неки грех, пристрасност или слабост.

Монаси са Старог Атона у погледу снова имају правило: нити их треба примати нити их треба одбацивати.

Ово мудро правило нас спасава од гордости и надмености, од тога да овакве појаве не приписујемо својој благодати; а такође нас спасава од хуле на благодат, уколико се она заиста појавила.

Плач, сузе и умилење

Блажени који плачу, јер ће се утјешити.
(Мт. 5, 4)

Дажд ми слези, памјат смртнују и умиленије.
(Свт. Јован Златоуст)

У свету сузе најчешће изазива несрећа. Постоје још и сузе радоснице, приликом неочекиване радосне вести и др.

Сузе не зависе од наше воље и не можемо да их изазовемо по својој жељи.

Дечи (“меком” срцу) је својствена способност да могу да заплачу и ово у већини случајева говори о живости, осетљивости срца.

Способност човека за умилење је почетак омекшавања срца, знак његовог оживљавања.

Сузе су тако значајне због тога што потресају читав организам. У сузама, у патњама истиче наша земаљска плот и рађа се тело духовно, анђеоска плот. Духовно тело се ствара сузама, постом, бдењем.

Св.прав. Јован Кронштатски каже: “Сузе имају силу да очисте прљавшину, зато што се кроз страдања спасоносно притешује греховна ширина срца, а од притешјења срца најлакше се лију сузе.”

Овим сузама је плакао апостол Петар након одрицања од Христа. Сви свеци су плакали због својих грехова и сматрали су да је овај плач неопходан за спасење њихове душе. Међутим, човек не треба да приморава себе на плакање и не треба прекомерно да се труди да стекне спољашњи плач.

Скрушеност срца се састоји у томе да се оно чува и да му се не дозвољава да га обузимају бескорисне помисли.

О.Алексеј Зосимовски је овако говорио девојци која је плакала на исповести: “Плачи, мила, плачи. То значи да те Христос посећује, а Он нам је најдрагоценији Гост.”

Који је пут за стицање ганутљивог срца и дара суза?

Пут је исти. Пут сталног кајања за грехове, напете пажње усмерене на сопствени живот, пут поста, одрицања од самовоље, **СМИРАВАЊА СЕБЕ НА СВЕ НАЧИНЕ**.

Св. Исак Сиријин пише: “...Молићемо Господа да нам дарује плач, јер ако добијемо благодат, уз њену помоћ ћемо достићи чистоту. А чим је достигнемо она нам неће више бити одузета до самог нашег изласка из овог живота.”

Међутим, још ће лепше бити оне сузе које су својствене светима – сузе састрадавања. “...Плачите с онима који плачу” (Рим. 12, 15), заповеда апостол Павле.

Један свети отац је говорио да онај дан у којем нисмо лили сузе покајања треба да сматрамо изгубљеним.

Созерцање и поимање невидљивог

...јер вјером ходимо а не гледањем.
(2 Кор. 5, 7)

...не гледамо на ово што се види,
него на оно што се не види;
јер је ово што се види привремено,
а оно што се не види, вјечно.
(2 Кор. 4, 18)

Св.прав.Јован Кронштатски пише: “Невидљиво игра главну улогу у целом свету, у свим бићима, и кад невидљиво напушта неко биће оно губи живот и разлаже се; тако да видљиво у бићима без невидљивог чини само грумен земље. И ја и сви људи живимо по принципима невидљивог.”

Бог, Који је створио човекову невидљиву душу, обдарио ју је способношћу да се одваја од стварности која је окружује и да живи од успомена или слика које замишља. Уобразиља је огромна стваралачка, али и гадна, страшна сила душе. Опасно је гушити рад уобразиље, а често није ни могуће, само је треба правилно развијати. **УОБРАЗИЉИ ТРЕБА ДАТИ ЧИСТО И СВЕТЛО КРЕТАЊЕ**.

Шта уместо света који га окружује својим духовним очима треба да види хришћанин? **ЗА НАС ПОСТОЈИ БОГ КОЈИ ЈЕ НЕВИДЉИВ ОЧИМА И СВЕТ ДОБРИХ ДУХОВА. ПОСТОЈИ НЕБЕСКО ЦАРСТВО И ЛИКУЈУЋА ЦРКВА СВЕТИХ. ПОШТО ЈЕ СВЕ ОВО ВЕЧНО** оно је за нас од непроцењиве важности и треба да живи у нашој души, треба да стоји у нашем мисленом видокругу.

У очима Господа време не постоји у људском смислу, али Он види прошлост, садашњост и будућност.

Срце хришћанина мора да живи због будућности, њему такође из садашњости и прошлости треба да буде блиско оно што је важно за вечност.

Свето Писмо и Откровења Светих нам дају слике из оностраног света – блаженства за свете, неугасиви огањ за грешнике и слике будућег “новог неба” и “нове земље”. Дакле, у свакој појави и човеку Господ види не само оно што се догађа у садашњем времену, већ и оно што представља најважнији догађај од којег зависи судбина и спасење града или појединог човека.

Исто су осећали и сведи и прозорљивци. Недаће су задесиле св.Јова једна за другом, али је он иза њих увек мисленим очима видео Промисао Бога о њему и то му је давало снаге да стално говори: “ГОСПОД ДАДЕ, ГОСПОД И УЗЕ – НЕКА ЈЕ БЛАГОСЛОВЕНО ИМЕ ГОСПОДЊЕ!”

Ево, ми око себе видимо зле људе и можда мислимо да би се против њих требало борити. Међутим, нешто друго је око себе видео апостол Павле који је рекао: “...Не ратујемо против крви и тијела, него против поглаварства, и власти, и господара таме овога свијета, против духова злобе у поднебесју” (Еф. 6, 12). Не суди грешнику, већ се наоружај молитвом за њега.

Нека човек никада не заборавља и ону невидљиву “књигу” која ће бити отворена на Страшном Суду и по чијим записима ће се судити његовој души. Што се више одвајамо од пролазне стварности, што дубље срцем улазимо у догађаје вечног живота то је боље по нас, тим лакше ће нам бити да идемо кроз живот, тим ближе ћемо бити небу, тим ће прелазак у нови, вечни, блажени живот у Богу за нас бити пожељнији.

Доживљавање имена и слика

Име је Његово свето, и ваља му се клањати.
(Пс. 110, 9)

...да те заштити име Бога Јаковљева.
(Пс. 19, 2)

...именом Мојим изгониће демоне.
(Мк. 16, 17)

Вероватно многи нису свесни какав значај има неко име када се изговори гласно или у уму. Ево, на пример, ја изговарам име човека који ми је драг. У тренутку се пред мојим очима појављује његов лик, у уму се појављују различите црте његовог карактера, његов животни пут, његова симпатија према мени; у мом срцу се буде осећања љубави, симпатије, нежности, поштовања и т.сл. према њему, и моја душа као да бива испуњена овим ликом, као да се слива с њим.

Ово моје невидљиво сједињење с ликом друга је потпуно реално и у веома великој мери утиче на мене. Уколико се друг одликује ведрином његов лик је у мене улио мали млаз ведрине.

Св.прав. Јован Кронштатски пише: “У човековом имену је његова душа. Дакле, на позив “Иване Ивановичу!” његова душа препознаје себе и у овом имену се и одазива на њега.”

Име изазива слику, а слика у души јесте додир или чак сједињење душе с тим ликом. Уколико нас љубав вуче према њему овај лик се улива у нашу душу, обједињује је с нама и утиче на наша осећања и осећаје.

Дакле, изговарање имена води ка нашем општењу с ликом и у овом или оном степену се одражава на осећања ума и срца. Дубина ових осећања зависи од односа срца према лику који се именује. Ево због чега је Јеврејима била дата заповест: “Не изговарај узалуд имена Господа Бога твог.”

Св.прав. Јован Кронштатски пише: “С крајњим трепетом изговарај име Божије не заборављајући да је Бог све из небића извео у биће, и да све што постоји постоји због Његове добротe, Његовом свемогућом силом и премудрошћу.”

С крајњим свештеним страхом изговарај име Исуса Христа, Сина Божијег, кроз које је све “почело да постоји” и које свиме управља. Име “БОГ” у духовном свету има исто значење као “светлост” у физичком свету за биљке и животиње.

Тако можемо да појмимо силу светих имена која освећује, просвећује и очишћује, и која утиче на нашу душу, на наш разум и срце и на тај начин – на сав наш живот.

Ево одакле потиче сила Исусове молитве: она чисти, продуховљује душу хришћанина, убија страсти у њој. Притом је природно да што се дубље Христов лик усађује у срце хришћанина који твори молитву, јаче бива сједињење духа хришћанина с Духом Господа, јача бива освећујућа сила молитве.

Исцелитељски балзам се излива на нашу душу и од Миомирисног Имена Мајке Божије, Дјеве Марије, од имена бестелесних служитеља Божијих – Арханђелских и Анђелских чинов и свих Светих.

Св.прав. Јован Кронштатски пише: “Благодат је својствена свакој црквеној речи, због Оваплоћене Божије Речи, Који ипостасно обитава у Цркви, Који је Глава Цркве.”

Икона, цртеж, фотографија итд. такође у души репродукују прволик и обједињују душу с њим. Један старац је рекао: “Да би се човек приближио Господу треба да набави лепу икону Исуса Христа у природној величини, и да је стави у своју собу.” Што више у кући има икона и духовних слика тим је души лакше да се бори против своје нечистоте, лакше јој је да гуши страсти, искушења и саблазни, лакше јој је да иза видљивог света види светлост небеског света.

Међу изображењима посебно место заузима знамење крста. Хришћани првих векова нису закршћавали само своје чело, очи, уста, већ и одећу, постељу, храну, ствари за кућну употребу.

Бујица светлих ликова и имена којима је испуњена молитва, просветљиваће само срце хришћанина који осећа свештени страх. Помињање “црног” душу чини сродном с тамном силом и с њом је сједињује.

Немаран однос човека према светим изображењима квари душу. Прљаве слике треба унишћавати – то можемо да учинимо. На овај начин ћемо такође служити Господу као ревнитељи који су унишћавали идоле.

Човеково име је извесно паралелно биће свог носиоца, оно је на извештан, релативан, начин независно од онога ко га носи, али за његов успех или несрећу има велику важност, оно истовремено и представља свог носиоца и утиче на њега. “Више није име уз човека, већ је човек уз име.”

О.Павле Флоренски пише: “Име је нарочито биће, између осталог оно је живот, даје живот, животодавно је: човеку час чини добро, час је његов непријатељ...”

По свом пореклу име је небеско. Оно је Божанска суштина. Посебно су Божанска имена нешто Божанско: она носе са собом благодат, преображавају оне који их носе, воде их посебним путевима, кују њихову судбину, чувају их и штите.

Поимање и одражавање лепоте душе

Поимање лепоте је доступно само човеку. Лепота може да се испољава у спољашњем свету у његовим звуцима и ликовима (земаљској лепоти).

Посебан облик лепоте јесте унутрашња лепота ЛЈУДСКЕ ДУШЕ.

Људи који нису прогледали за унутрашњу лепоту клањају се земаљској лепоти. Ова земаљска лепота није циљ сама по себи, већ је само стаза која води ка великом циљу, и то за мали број људи. Мали број веома обдарених усамљених људи идући овом стазом проналази пут ка бесмртној – унутрашњој – лепоти. Изабраници иду путем

унутрашњег служења, стражења над својом душом, они разапињу свој живот жеља на крсту одрешености.

Ми на земљи постојимо како бисмо радили на лепоти своје душе.

У Богу је апсолутна лепота, и доживљај истинске лепоте душе је један од путева спознавања Бога и приближавања Њему.

Као једно од својстава Божанства лепота се не дефинише, она се не поима разумом, већ вишим умом – интуицијом. Она делује на човеково срце, оплемењује и омива га.

Лепота представља извешан посебан облик позитивне духовне енергије, због тога ништа истински лепо не може бити уништено, не може пропасти и проћи без трага. А у вечности живе све и најмање искрице и блесци лепоте, као материјал који време не може да уништи.

Да ли истински желите да постанете причесник вечности у изградњи светске хармоније? Онда постаните причесник лепоте, одразите је макар у малој мери у својој души, у животу, поступцима, речима, мислима и намерама. Тада ће ова зрна духовног “непропаљивог злата” учинити ваше душе причесницима бесмртности.

Међутим, исто као и истина, као глас савести, и поимање лепоте бива угушено у грешној људској души.

Предивне су хришћанске врлине душе: несебична љубав, смирење, кротост итд. Међутим, људи налазе лепоту у гордости...

Сваки хришћанин треба да развија у себи способност да доживи истинску лепоту. Пут који води ка овоме је исти: читање Светог Писма, изучавање ликова духоносних хришћана. Из ових извора хришћанин поима образ апсолутне, неземаљске лепоте Самог Бога у Његовом Сину – Господу Исису Христу. Проучавајући ликове Богомајке и светаца хришћанин ће схватити да је у њима разливена и да у њима блиста иста ова лепота Христова.

Црква је Тело Христово, које одражава Његову лепоту у бесконачној разноврсности облика, слика, боја и комбинација. “Предиван је свет – творевина Великог Бога, али нема ништа лепше од Човека, истинског Човека – Сина Божијег,” каже старац Силуан.

Старац Варсануфије пише: “Унутрашња лепота душе огледа се и у изразима лица, па чак и у сваком човековом покрету.”

По речима схиархимандрита Софронија старац Силуан је представљао пример хармоничног споја врлина: “Ретка сила воље без тврдоглавости; једноставност, слобода, неустрашивост и храброст спојене с кротошћу и благошћу; смирење и послушање без понижавања и човекоугађања. То је био истински човек, образ и подобје Бога.”

Венац Христове лепоте јесте Његов Крст – добровољна и разуму недокучива страдања.

Венац лепоте Богомајке јесте Њено смирење, бескрајно милосрђе и мајчинска жртва, крунисана распећем Њеног Сина.

Венац лепоте мученика је њихова добровољна жртва полагања живота због исповедања Христа. Венац лепоте преподобних јесте пунина самоодрицања, предаја целог себе (и тела и душе) Богу. Лепота светитеља је самопожртвовање и жртвовање свега ради служења Христу на путу пастирства итд.

Идући од малог према великом исти критеријум се може применити и на све ситне свакодневне човекове поступке. Цвеће и искре лепоте душа може да скупља сваког дана у свакој ситуацији. На пример, ако су вас неправедно увредили, а ви сте кротко прећутали да не бисте изазвали свађу и ако сте свим срцем опростили ономе ко вас је увредио – ето, тада је процветао цветић лепоте духа! Неко вас моли за помоћ, и

ви одмах остављате све своје послове да бисте умирили дух онога ко вас је замолио. Ето, заблистала је искрица лепоте душе која воли! Догодила вам се несрећа, али не ропћете, већ благодарите Богу показујући потпуну покорности Њему. Ево, заблистала је лепота ваше вере!

Тако у “малом” творите лепо и скупљате га у своју ризницу лепоте за Царство Небеско.

“Верност у малом” Господ такође веома цени! А онај ко Му бива веран у многим и ко ревностно угађа Богу добиће велике духовне дарове још овде на земљи, а у будућем веку – вечни живот.

Човекове нарочите способности и могућности

...ко вјерује у Мене, дјела која Ја творим и он ће творити, и већа од ових ће творити.
(Јн. 14, 12)

Нека се не нађе у тебе... ни врачар,
ни који гата по звијездама, ни који гата по птицама,
ни урочник... (5 Мојс. 18, 10).

Човек може да има нарочите способности, које треба разликовати по њиховом пореклу и значају за живот душе и за вечност.

Највиши степен очишћења људског срца јесте светост. Светом човеку кад уложи велики труд и подвиг и кад његово срце буде очишћено Бог дарује и необичне способности. У ово спадају: читање туђих мисли, дар пророштва, дар исцељивања болести и други дарови.

Да ли хришћанин може да тежи ка стицању нарочитих дарова благодати? Архиепископ Јован пише: “Не треба тражити откровења, већ верност. У откровењима Господ служи човеку, а у верности човек служи свом Господу.”

Међутим, осим Бога постоји и сатана и тамни космички свет злих духова који су у његовој власти. По недокучивим путевима Божјим тамном свету је дата могућност да утиче на људе који нису заштићени благодаћу Божијом, између осталог, он може да им да неко умеће да врачају, бају, гатају и друго. Тешко свету од оваквих слугу сатане. Они сеју зло око себе и многи људи од њих пропадају душом и телом! Како се ружно бесомучни понашају у храму! Њихов лавез и мјаукање нарочито се појачавају за време читања Јеванђеља и појања Херувимске песме.

Христова Црква и Мојсијев закон забрањују бављење спиритизмом (призивање духова), гатање. Од древних времена Откровење Божије говори о недопустивости гатања, гледања у длан, у карте, у звезде да би се открила сопствена судбина.

Човекова судбина треба да утоне у послушање воље Божије, да у потпуности умре у њој. Како опрезан треба да буде верујући човек да не прода своју свету Христову веру, веру преданости вољи Божијој!

Како код јогија, тако и код теозофа успех се достиже уколико човек има снажну вољу. Они могу да иду босим ногама преко ужареног угља без и најмање опекотине. Међутим, њихови циљеви су потпуно другачији од циљева хришћанства. Код хришћанина воља у потпуности треба да буде усмерена на очишћење срца од страсти и развијање хришћанских врлина у души уз помоћ благодати Божије. Код јогија и теозофа срце остаје камено и грешно. Ови људи су блиски тамним духовима.

Разлика је: лажна мистика у једном случају и хришћански подвиг у другом.

Монах пребива у непрестаном подвигу, али православни монах није факир. Монах води јаку, снажну, упорну борбу. Неки од њих, као о.Силуан воде титанску, свету невидљиву борбу за то да убију у себи горду звер, да постану човек кротак и смирен, по образу Савршеног Човека – Христа.

Епископ Игњатије Брјанчанинов каже: “Они који лакомислено нападају да би нарушили Богом установљени поредак и да самовољно продру у оно што је Бог од нас сакрио јесу кушачи Бога и протерују се од Његовог лица у таму паклену, у којој не светли Светлост Божија.!

Духовне поуке

АЗБУКА ХРИШЋАНИНА

Уколико си хришћанин, читај ову азбуку:

1. Кад се пробудиш у кревету пре свега се сети Бога и прекрсти.
2. Без молитвеног правила не започињи дан.
3. У току целог дана, свуда, било шта да радиш, моли се кратким молитвама.
4. Молитва представља крила душе, она душу чини престолом Божјим, сва сила духовног човека је у његовој молитви.
5. Да би Бог услишио молитву човек не треба да се моли крајем језика, већ срцем.
6. Нико од људи из твоје околине нека не остане без твог искреног поздрава.
7. Не остављај молитву кад те непријатељ напада безосећајношћу. Онај ко приморава себе на молитву онда кад му је душа безосећајна већи је од онога ко се моли са сузама.
8. Нови Завет треба да познајеш разумом и срцем, стално га изучавај. Оно што ти није јасно немој сам да тумачиш, већ питај свете оце.
9. Свету воду пиј жедно на освећење душе и тела. Не заборављај да је пијеш.
10. Благодарни поздрав Царици Небеској “Богородице Дјево, радујсја” изговарај што чешће, макар сваких сат времена. У слободно време читај дела светих отаца и учитеља духовног живота.
11. У искушењима и напастима понављај псалтир и читај молебни канон Пресветој Богородици “Многими содержим напастми...” Она је наша заступница.
12. Кад те демони гађају својим стрелама и кад ти се грех приближава певај песме Страсне Седмице и Свете Пасхе, читај канон с акатистом Исусу Сладчајшем.
13. Ако не можеш да певаш и да читаш у тренуцима борбе помињи име Исусово: “Господи, Исусе Христе, Сине Божиј, помилуј мја грјешнаго.” Стој испред крста и радуј се у свом плачу.
14. За време поста пости, али знај да Богу није угодан само пост тела, тј. уздржавање од греха, већ пре свега уздржавање ушију, очију и језика, као и уздржавање срца од служења страстима.
15. Човек који приступа духовном животу не сме заборавити да је болестан, да је његов ум у заблуди, да је воља више склона ка злу него ка добру, и срце ка нечистоти због страсти које у њему врију, због тога је почетак духовног живота – стицање духовног здравља.
16. Духовни живот је стална непрекидна борба с непријатељем спасења душе: никада душевно не спавај; твој дух увек треба да буде будан. Увек зови у помоћ свог Спаситеља.
17. Чувај се да се не сјединиш с грешним помислима које ти долазе; онај ко се сагласи с оваквим помислима већ је починио грех на који је помислио.

18. Не заборави, да не би погинуо треба да имаш искрено покајање пред Богом: “Господе, опрости и помози, не одузим од мене Духа Твог Светог.”

19. Стално моли: “Страх Твој, Господе, усели у срце моје.” Благо ономе ко стално осећа трепет пред Богом!

20. Цело срце без остатка дај Богу и осетићеш рај на земљи.

21. Никад немој бити беспослен, у нераду; црквене и празничне дане пошгуј по заповести Божијој.

22. Твоја вера треба да јача услед честог прибегавања покајању и молитви, а такође услед општења с људима дубоке вере.

23. Направи себи поменик, запиши у њега све живе и мртве, све оне који те мрзе и који су те увредили, све.

24. Тражи обавезно дела милосрђа и састрадалне љубави, јер се без дела Богу не може угодити. Буди сунашце свима. Милост је изнад сваке жртве.

25. Без преке потребе никуда немој да идеш, говори што је мање могуће, не смеј се, немој бити радознао празном радозналошћу.

26. Воли свето осамљивање.

27. Све увреде трпи прво ћутећи, затим прекоревајући себе, а онда молећи се за оне који су те увредили.

28. За нас је главно да се научимо трпљењу и смирењу: смирењем ћемо победити све непријатеље, демоне, а трпљењем страсти које се боре против душе и тела.

29. Не показуј на молитви никоме осим Богу, своје сузе умиљења, ревности за спасење.

30. Православног свештеника пошгуј као анђела, благовесника, који је послан да те обрадује и да ти донесе избављење.

31. С људима се понашај исто онако пажљиво као и с изасланицима из великог царства и исто онако опрезно као с ватром.

32. Свима све опраштај и са свима саосећај у њиховим патњама.

33. Не бави се само собом као кокошка јајима, заборављајући на ближње.

34. У ономе ко овде тражи спокој не може да пребива Дух Божји.

35. Туга и смућење човека нападају због недостатка молитве.

36. Увек и свуда зови у помоћ свог Анђела.

37. Увак чувај плач срца због својих грехова, а кад их исповедаш да би се причестио Светим Христовим Тајнама тихо се радуј због свог ослобођења.

38. Знај само своју ругобу и мане, и строго се чувај да не размишљаш и не расуђујеш о туђим гресима да не би себе погубио осуђивањем других људи.

39. Не веруј никаквим, чак ни добрим, својим жељама пре него што их одобри твој духовник.

40. Сваке вечери исповедај Богу сва своја греховна дела и помисли настале у току дана.

41. Пре сна се помири са свима правећи метаније или се клањајући до појаса.

42. С Богом нас зближава патња, оскудица, болест, рад: не ропћи на њих и не бој их се.

44. Што је могуће чешће причешћуј се Светим Христовим Тајнама – живиш само њима.

45. Никада не заборави да је Он – Господ наш Исус Христос – близу, на вратима; не заборављај да ће ускоро бити Суд и давање сваком по заслугама, а ког дана и часа – нико не зна.

46. Не заборави ни оно што је Господ припремио онима који Га воле и који творе Његове заповести.

47. Ако си хришћанин ову азбуку читај најмање једном недељно и то ће те укрепити на духовном путу. Амин.

Ваш духовни отац који је молитвено с вама
схиигуман САВА

ПРОПОВЕД у недељу четврту по Педесетници

Во имја Оца, и Сина и Свјатаго Духа. Амин.

У данашњем одломку из Јеванђеља Света Црква шаље у наше срце богоугодно семе љубави према ближњем.

У неком граду је живео капетан који је био паганин или идолопоклоник, а по својој разумности и по делима својим био је богослов. Његов слуга се разболео. Иако је капетан имао у послушању много војника и слуга сам је кренуо код Свемогућег Лекара људи да би Он исцелио његовог слугу.

Видите како је био добар господар својих потчињених, био је једноставан, волео их је као отац своју децу, каква је била његова нежност, нада на исцељење! Разболео му се слуга и он се обраћа за помоћ Господу у Којег је поверовао и каже:

“Господе, слуга мој лежи дома одузет, и страшно се мучи.

А Исус му рече: Ја ћу доћи и исцијелићу га.

И капетан одговори и рече: Господе, нисам достојан да под кров мој уђеш, него само реци ријеч, и оздравиће слуга мој. Јер и ја сам човјек под влашћу, и имам под собом војнике, па речем једноме: иди, и иде; и другоме: дођи, и дође; и слуги своје: учини то, и учини” (Мт. 8, 6-9).

Каква је једноставна и силна капетанова вера у свемогућу власт Господа! Ја сам, каже, човек под влашћу, али мене слушају сви моји потчињени и моје слуге чине оно што желим. А Ти си Беспочетни Владика твари, Ти си све створио, под Твојом је влашћу сва твар, Теби је све могуће, реци само једну реч и оздравиће слуга мој.

Кад је чуо капетанову молбу, “Исус, задиви се и рече онима што иду за њим: Заиста вам кажем: ни у Израилу (тј. међу Јеврејима) толике вјере не нађох. А кажем вам да ће многи од истока и запада доћи и сјешће за трпезу с Авраамом, и Исаком, и Јаковом у Царству Небескоме; а синови царства биће изгнани у таму најкрајњу; ондје ће бити плач и шкргут зуба. А капетану рече Исус: Иди, и како си вјеровао нека ти буде. И оздрави слуга његов у тај час” (Мт. 8, 10-13).

Ево велике награде капетану по вери његовој: слуга је одмах оздравио. Верујмо и ми тако и тако молимо за себе и за друге! Међутим, добро запамтимо због чега је управо капетанова молба пријатна Господу. Као прво, зато што је била из доброг и простодушног срца капетановог; као друго зато што је он Господа молио имајући добру и несумњиву веру у Његову свемогућу реч; као треће, молио је Господа срцем које воли, јер је волео свог слугу и све своје потчињене као отац децу. Верујмо и молимо тако и ми за себе и за друге и добићемо од Господа оно за шта молимо, само да то за шта молимо буде добро и корисно душама и телима нашим, а не некакав каприц.

Сада испитајмо и ми себе и погледајмо каква је наша вера, да ли је као капетанова; каква је наша простодушност срдачна; каква је наша љубав према ближњима – да ли је као љубав капетана према слугама?

Авај, данас у многим хришћанима уопште нема вере, а хришћанска љубав је постала реткост. И више од тога, многи блате и веру и Цркву и верујуће: због чега верују, зашто не живе као неверујући, зашто не иду у погибел?

Дакле, понављајте, учите се, браћо, вери од капетана! Учите да молите Господа као што је он молио за оздрављење свог слуге. Учите се да живите у таквој лепоти, у таквом смирењу, у таквој кротости и љубави у којима је он живео. Господ нам је и данас исто онако близак као и онда, и данас је Он исти Онај Свемогући Чудотворац, Лекар, Спаситељ, Помоћник; и данас је Он исти Христос за све који Му прилазе с вером и покајањем као и онда; и данас је Он Богати Дародавац свих добара и небеских и земаљских – као и онда, и пре тога, и заувек.

Увек се молимо Богу за себе и за друге за сваки дар у простодушности и незлобивости срца, с добром вером и надом, у срдачном покајању, са смирењем и љубављу – и наша нада никад неће бити постиђена.

Ево, ми се молимо да завлада мир, да не буде рата, да живимо у миру, и Господ шаље све по нашим потребама. Хвала Богу, сад живимо у миру. Хвала Богу, нема рата. Заблагодаримо Му од срца зато што је испунио наше молбе, да нас не остави у свим потребама нашим!

А колико потреба има свако од нас – ни броја им нема. Наша душа има своје многобројне потребе, тело има своје; међутим, треба целом душом тежити ка Богу, свим срцем, јер је душа бесмртна и она је образ Божји, а тело је трулежно. Зато пре свега треба да молимо Господа да испуни наше душевне потребе, на пример, да умножи у нама веру, наду, хришћанску љубав, да нам дарује срце чисто и смирено, потпуно покајање и његове плодове, а затим да нам дарује све што је потребно нашем телу: здравље, чист ваздух, обиље земаљских плодова, све што нам је потребно у свакодневном животу, успех у послу. Ако тако будемо молили никада наша нада неће бити посрамљена.

Ево, вољени, закључка из Јеванђељског одломка који се данас чита. Шта нам преостаје да чинимо? Да би свет и даље постојао, да бисмо избегли ужасне невоље, а нарочито ратове, живимо по заповестима, молимо се Господу, Којем нека је слава у векове. Амин.

ПРОПОВЕД У СВЕТЛУ СЕДМИЦУ

Во имја Оца, и Сина, и Свјатаго Духа. Амин.

Христос Воскресе! Воистину Воскресе!

Браћо и сестре!

Хвала Богу, пост је прошао. Наступила је Светла седмица Васкрсења Христовог и ми се радујемо, као што се поје у акатисту Васкрсењу Христовом:

“Ашче и во гроб снизшел јеси, Безсмртне, но адову разрушил јеси силу и воскресал јеси јако Побједитељ, Христе Боже, женам мирносицам вјешчавиј: радујтесја, и Твојим апостолом мир дарујај, падшим подајај воскресеније.”

Вољени, међу вама има неких који су тужни упркос томе што је данас тако велики догађај. Једном годишње бива Празник Васкрсења Христовог – Пасха Христова. Све се радује и Господ нас благосиља на радост. Био је пост, било је уздржање, била је туга. Али ево, васкрсао је Христос и сви ми треба да се радујемо.

Међутим, још једном кажем, има тог дана и тужних људи. А због чега је тако? Преподобни Антоније Велики каже да човек има три воље. Прва је воља – Божанска, од Бога. Друга воља је сопствена, и трећа воља је од злог духа.

Прва воља је од Бога, то нам Он шаље Своју благодатну силу да бисмо се радовали. И заиста, ако у вама нема тог осећања, као што је речено у Јеванђељу, молите и даће вам се. А све речи у Јеванђељу су истините. Многи се обраћају и моле: “Господе, помози ми да се радујем ове Светле Седмице,” и Господ им шаље ову милост. То је

Божанска воља. Прибегавамо Господу да нам пружи помоћ и верујемо и добијамо. Добијамо благодатну силу и наша воља ликује.

Друга воља је наша сопствена: мислимо да сами све можемо да урадимо и не трудимо се да добијемо Божију помоћ. И ево, обузима нас неко тужно расположење – униније, туга и заборављамо да треба да прибегнемо Господу. А ако у нама и постоји неко радосно осећање сматрамо да су способности наше и мислимо: ево, види како сам добар, људи ми се захваљују и говоре добро о мени, - и заборављамо да је све од Бога. Апостол Павле је и говорио да људи могу да се хвале само својим немоћима и пороцима, а ако у њима постоји нешто добро – то је све од Бога. И ево, када се човек узда у своју вољу он некада не пада само у таштину већ чак и гордост. А гордим људима се Бог противи. Избави нас, Господе, од тога!

Трећа воља је од злог духа. Она се састоји у томе да човек заборавља да је створен по образу и подобију Божијем, да није твар, да није коњ или крава већ разумно биће – човек. И никада не смемо да заборавимо да имамо бесмртну душу и да увек морамо да размишљамо не само о земаљском, већ и о небеском. А када на то заборављамо зли дух нам сугерише све што је само земаљско: весели се, пиј, једи. Многи тако и раде и шта бива? Рађају се пороци. Пороци пијанства, блуда и други. Све је то од злог духа.

Затим човек почиње да пада у униније, у очајање, неки чак прибегавају самоубиству – то је воља од злог духа. Избави нас, Господе, од тога!

Постоји оваква мала прича.

Нека побожна удовица је имала сина-јединца, младог и веома способног: он је био композитор. А ви знате да се композитор сматра генијалним човеком. Овај младић је писао и свирао неке ствари и многи су га славили, а он је то приписивао својим сопственим квалитетима и мислио: како сам способан, како сам талентован. Заборављајући да је све од Бога и да смо, ако нам Бог одузме Своју благодатну силу – ништа. Он је на то заборављао и био је ташт и горд.

Наступа Светла седмица и Господ не жели да погине овај човек, јер је његова мајка била побожна и молила се. Она је видела да душа њеног сина пропада и молила је: “Како год знаш, Господе, спаси мог сина! Мати Божија, спаси га!”

На први дан Васкрса мајка нуди сина и каже: “Синко, треба да се омрсимо!” “А ја,” каже он, “нисам ни постио, мени је увек Васкрс. Ви верници мислите да је Васкрс само једном годишње, а мени је увек Васкрс. Сви ме славе и ја се радујем и одушевљавам својим способностима, зашто онда да се омрсим? Никад нисам ни постио.”

Ево, то је изјавио мајци! Њој навреше сузе и она поче да размишља: “Господе, Мати Божија, шта да радим?”

И одједном, другог дана Васкрса он бива лишен слуха! Не може да створи ништа ново и размишља: “Шта сад да радим?” Среће се с пријатељима и они му кажу: “Треба да напишеш нешто ново и добро.” А он одговара: “Не могу!” “Па шта се десило?” “Изгубио сам слух.”

Долази код мајке и каже: “Мама, мени више није занимљиво да живим на земљи: изгубио сам музички слух. Сада сам просечан човек, малограђанин, а ја то не желим. Мама, опрости ми. Данас се од тебе опраштам заувек, јер желим да се убијем да ми се људи не смеју.”

Мајка заплака, али се сетила да је уторак Светле седмице празник Иверске иконе Мајке Божије, Која чини велика чуда.

Ово се дешавало у Москви и једна жена је отишла у капелу да се помоли пред Иверском иконом Мајке Божије, која је довежена са Свете Горе зато што јој је син очајан. Кад се вратила кући рече сину: “Била сам код Иверске иконе Мајке Божије,

помолила сам се и ако целиваш Њену икону добићеш исцељење и поново ћеш имати велике способности и вратиће ти се дар за музику. Само, дај реч да се више нећеш гордити и да ћеш поштовати Мајку Божију.”

Син се смирио и одговорио: “Стварно, мама, хајдемо одмах, још није касно. Хајдемо заједно, и ја ћу целивати и ти ћеш целивати.” “Само дај реч да ћеш своје способности користити на добробит Цркве.” “Само да ми се врати слух, зашто онда да не пишем и за Цркву?”

Приђоше икони. Мајка се помолила, целивала ју је и рекла: “Сине, немој да се стидиш, одбаци лажни стид, целивај икону и обећај да ћеш служити и Цркви.”

Син приђе икони и благодат дотаче његово срце. Целивао је икону, заплакао и замолио: “Мати Божија, ако је могуће, врати ми дар, а ја ћу се потрудити да пишем црквену музику.”

И шта мислите? Кад је целивао икону одједном је осетио неки прилив снаге. Исцелила га је благодатна сила! Вратио се кући радостан и почео је да пише, али више не само светске ствари већи црквене.

Ево нам, вољени, поуке. Сви ми размишљамо само о светском, а треба да размислимо и о црквеном. Јер Црква је Небо на земљи. Црква нас наслађује својим Духом Светим. И хвала Богу!

Долазите целе Светле седмице, молит се, учествујте у литијама с артосом. То је велики догађај и велика радост. Ако је неко тужан нека не очајава, потрудите се да обећате да ћете живети не само светским животом, него ћете се трудити да долазите у храм, да служите Цркви и Светом Духу.

И ако то учините Господ ће дотаћи ваше срце, вашу савест и душу, и ви ћете се обрадовати. Осетићете унутрашњу радост, и ову радост вам више нико неће одузети.

Хвала Богу, ево већ се неколико дана радујемо и ликујемо и после Литургије идемо у литији с артосом. То нас благодатна сила Васкрсења Господњег зове на вечну радост. Дај Боже да сви окусимо ову радост!

Не заборавите да молите Господа за милост и да прибегавате с молитвом Мајци Божијој и уместо тескобног, мрзовољног и тужног стања стећи ћете радост, и што је главно, срећу; и пребиваћете у њима не само овде на земљи, већ ћете с њима прећи и на Небо. Јер ми смо крштени људи, а то значи освећени, дакле, нисмо далеко од светости. Амин.

Отац Схиигуман Сава

“Светост није просто праведност због које праведници бивају удостојени да се наслађују блаженством у Царству Божијем, већ је то таква висина праведности када људи бивају толико испуњени благодаћу Божијом да она из њих тече и на оне који су с њима у контакту.

Велико је блаженство које исходи од гледања лица славе Божије. Пошто су пуни љубави према људима, која потиче од љубави према Богу они су осетљиви за људске потребе и за њихове молбе и они су заступници и наши посредници пред Богом.”
(Свт. Јован Шангајски Чудотворац)

Кад на земљи и данас не би било великих и светих праведника већ би наступио крај света и Страшни Суд. И у наше време има светих верних слугу Господа нашег Исуса Христа. С једним од њих – оцем схиигуманом Савом имала сам прилике да се сретнем у мају 1974. године у Псково-Печерском Успенском манастиру, и бескрајно сам захвална Господу што је до тог сусрета, иако је он једини, дошло.

1974. године с мужем, који је рођен у другој земљи, радила сам у Москви. Црква је осветила наш брак, али је мисао да немамо деце стално узнемиравала нашу душу. Познаница моје маме Г.Н. ме је посаветовала да одем у Псково-Печерски манастир код оца схиигумана Саве и да га замолим за његове свете молитве. Притом је Г.Н. веома занимљиво причала о њему. Неколико година је путовала код старца ради савета, била је његова духовна кћи, веома га је волела и о њему је говорила с необичном топлином и одушевљењем.

Почетком маја мама и ја смо први пут дошле у манастир. Време је било предивно, све је било у цвату, срце се радовало предстојећем сусрету са старцем, у души је владао мир, јер је мир који је владао у манастиру био чврсто заштићен јаким манастирским зидинама.

Кад смо ушле у храм целивале смо иконе и почеле да се молимо. Служио је старији монах онижег раста. Познаница ми је шапнула да је то отац схиигуман Сава. Трудила сам се да га веома пажљиво слушам јер се за њега причало да на проповедима одговара на питања присутних читајући њихове мисли.

После Литургије сам сазнала да осим нас с њим желе да се виде и да поразговарају готово сви људи који су били у храму. Шетала сам по манастиру у нади да ћу дочекати старца; прошло је прилично много времена, а нисам успела да га видим. Ближило се време вечерње. Поново се појавила нада: а шта ако се после богослужења сретнемо с оцем схиигуманом? Међутим, ни увече нам није пошло за руком да га видимо. Веома сам се растужила.

Следећег дана излазећи из храма неко је узбуђено рекао: “Отац Сава је кренуо према трпезарији.” Сви су потрчали у том смеру. Моја познаница је много пута била у манастиру и одлучно нас је повела према згради. Брзо смо ушли у примаћу собу, и иза мојих леђа су се залупила врата. То је била мала соба у коју је могло да стане 10-15 људи, а можда и више. Сад ми је тешко да је опишем пошто ме није занимало ни како је била уређена, ни њена величина. Главно ми је било то што се налазим у истој соби са схиигуманом и што имам реалну могућност да му поставим питање.

Људи који су стајали испред мене постављали су питања и саветовали се са старцем, а ја сам стајала и чекала да ми се отац схиигуман Сава обрати. Тешко ми је да сада испричам шта сам у том тренутку осећала. Просто сам покорно чекала своју

судбину. На крају је отац схиигуман отпустио људе који су стајали испред мене и обратио се нашој познаници Г.Н., а затим њеној кћери, и онда мојој мами и мени.

Кад смо допуговале свака од нас је написала своју исповест. Сва ова писма су била предата старцу и он је сада почео свакој да одговара на питања која су била поменута у писмима. Кад ми је пришао ближе и поразговарао са мном веома често му је поглед с мог лица скретао према левом делу груди где ми се налази срце. Нисам скидала погледа с његовог доброг и једноставног лица и веома сам се узнемирила пошто сам мислила да нешто с мојом одећом није у реду, чак сам сама хтела да погледам, али нисам имала снаге да одвојим поглед од овог продуховљеног лица. Убрзо сам на то заборавила зато што ме отац схиигуман упитао: “Желиш ли да имаш дете? Хајде да се заједно помолимо. Ти се моли за мене, а ја ћу за тебе и Господ ће услишити нашу заједничку молитву. Сваког дана читај тропар Тихвинској икони Мајке Божије и светитељу Николају Чудотворцу.” И још је додао: “Кад се вратиш у Москву, обавезно иди у храм, закажи молебан са освећењем водице пред Тихвинском иконом Мајке Божије и иконом светитеља Николаја Чудотворца, а затим освети цео стан и кревет. Ако се роди кћерка даћеш јој име Марија, а ако се роди син – Николај. Само немој да заборавиш и уради као што сам ти рекао.”

...Кад сам чула да старац чак и име даје будућем детету осетила сам радост, која се не може описати, само ми је било нејасно због чега је отац схиигуман по други и трећи пуг поновио: “Само немој да заборавиш да закажеш молебан одмах чим дођеш.” У мислима ме је то чак мало и изненадило: како могу да заборавим да то урадим?

После свих његових нежних речи осетила сам необичну лакоћу у души. Осећање среће, мира, које сам осећала налазећи се поред њега било је управо оно дејство благодати Божије која је исходила од старца и ширила се на људе у његовој околини.

Испунило ме је осећање необичне радости: чула сам оно због чега сам овамо дошла. Нестала је сва моја бојазан, знала сам да могу да питам за све, да не постоји питање које не бих смела да му поставим, да ће старац одговорити на све, да ће решити све проблеме. Почела сам да питам буквално све што ми је пало на памет у том тренутку. Касније сам размишљала зашто га нисам питала за ово или за оно, већ само поставила питање које ме наводно није много занимало? Међутим, све је по вољи Господњој. Човек не треба увек све да зна.

Тада сам питала: “Оче схиигумане, идем у иностранство, у град у којем нема православног храма.”

О.Сава се замислио и рекао: “Путуј, добра је то држава. А човек може свуда да се моли. Марија Египатска се молила у пустињи.”

...У граду у којем живимо има један храм, али се он не може назвати православним. Богослужења се врше по Григоријанском календару, свештеник је екумениста и умањује значај Православља и руских светаца. Наша породица има могућност да у руски православни храм иде једном месечно, због чега прелазимо границу. У току свих осталих дана се молимо код куће. И сада се у свом домаћем храму са захвалношћу сећам речи схиигумана Саве о томе да човек свуда може да се моли...

Све смо наизменично постављале питања оцу схиигуману Сави, а он је с осмехом покорно на све одговарао. Разговор је био веома срдчан и отворен.

Кад је завршио разговор старац нас је благословио пред пут и поклонио ми је сребрни крстић рекавши притом: “Злато је лепота, а сребро – чистота.” Још ми је поклонио фотографију, бројаницу и књижицу “Девственицама и онима који живе целомудрено.” Ови поклони су за нас светиња. На растанку је отац схиигуман рекао: “Муж једва чека да дођеш.”

Кад сам се вратила кући сазнала сам да је муж чекао све возове који су из Пскова долазили у Москву и веома се плашио да ми отац схиигуман Сава неће дати

благослов да путујем у иностранство. Умирила сам га, пренела му старчев благослов и жељу да се моли, и тада ће нам Господ послати дете.

Сад ми је предстојало да испуним своје обећање. После доласка мало сам била болесна и тек сам се после неколико дана спремила да идем у храм. Уочи тога у сну сам чула глас: “Па обећала си!” Пробудила сам се с осећањем стида: зашто оклевам?

Тог јутра сам се упутила у Јелоховску саборну цркву и обратила жени која продаје свеће с молбом да закажем молебан с освећењем воде пред Тихвинском иконом Мајке Божије и светитеља Николаја Чудотворца. Она ми је нерадо одговорила да молебан може да се закаже, али да се служи само на одређеном месту. Нисам знала шта да радим. Поред мене се нашла старица која је чула наш разговор. Посаветовала ме је да одем у Спасо-Преображенску цркву у селу Богородском (сада је то неки рејон који припада Москви). У том храму једна поред друге налазе се иконе пред којима желим да се одслужи молебан. Послушала сам њен савет. Дуго сам путовала кад сам села у трамвај. Тако дуго, да сам већ почела да размишљаам зашто сам послушала старицу, требало је да нађем другу цркву, ближе кући.

У таквом расположењу одлучила сам да изађем из трамваја и да кренем назад. Осетила сам да се са мном догађа нешто нејасно, никад нисам примећивала у себи тако брзу промену расположења. Кад бих се на нешто одлучила трудила сам се да то спроведем до краја. Пошто сам стајала мало на станици и помолила се, прекоревши саму себе схватила сам да је то искушење. С молитвом сам почела да чекам следећи трамвај и наставила пут. Кад сам изашла на потребној станици угледала сам пред собом дрвени храм, подгинут 1880. године. Богослужење је већ било завршено. Чистили су храм. Рекла сам да желим да се одслужи молебан са освећењем воде. Жена која је радила у храму била је веома пажљива према мени, радо ми је показала храм и главно – две велике иконе пред којима се служи молебан. Биле су предивне. Захвалила сам Господу што ме је упутио у тај храм.

Следећег дана сам у храм дошла на време. Било је много народа. Стајала сам у делу храма, посвећеном Тихвинскј икони Мајке Божије. После Литургије је био одслужен молебан с освећењем воде. Радосна, вратила сам се кући испунивши све о чему је говорио отац схиигуман Сава.

Поуке, савети и пророчанства старца – све се оправдало и остварило. Нешто одмах, друго – после много година.

Тих дана ме је испуњавала радост и чак нисам ни била свесна да ми је Господ даровао велику срећу – да се сретнем са схиигуманом Савом – за мене светим оцем Савом који је још за живота стекао необичне дарове светости: дарове пророштва, непрестане молитве, читања мисли и срца, велико трпљење, дар ватрене љубави према свима – и добрима и грешницима, дар утехе, дар познања и руководства у духовном животу.

На лето 1974. године спремали смо се да отпугујемо у мужевљево домовину. У августу смо отупутовали из Москве, а 6. марта 1975. године нам се по молитви схиигумана Саве родила кћи Марија. Бесконечно сам захвална Богу, то је велика милост Господа према мени грешној.

Кад смо добили такав дар од Господа по молитви схиигумана Саве муж и ја смо се трудили да васпитамо кћерку у вери у Бога. Од раног детињства Марија је сазнала за схиигумана Саву, заволела га је и веровала је да нам се родила управо по његовим молитвама. Може се рећи да нам је отац Сава све ове године помагао да васпитавамо кћерку. Молитвено смо увек заједно с њим.

Један свештеник ми је једном рекао: “Данас нема ни чуда, ни светаца.” Никада се нећу сложити с тим. Просто, људи су престали да их виде. “Ко има уши да чује нека чује, ко има очи да види нека види!”

Ма којим током касније да крене наш живот лик схиигумана Саве ће за нас увек остати јасна и светла звезда-водиља.

Своју успомену желим да завршим речима светог Василија Великог: “Самим праведницима слава није потребна, она је потребна нама који смо још у овом животу, потребно нам је да их се сећамо како бисмо им подражавали.”

Крај и Богу нашем слава!

Лија Александровна Беловичова,
Братислава, 1997.г.